

Stenografični zapisnik

desete seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dne 18. aprila 1899.

Navzoči: Prvosednik: Deželni glavar Oton pl. Detela.
— Vladni zastopnik: c. kr. deželni predsednik eksce-
lenca baron Viktor Hein in c. kr. deželne vlade tajnik
Viljem Haas. — Vsi članovi razun: knezoškof
dr. Anton Bonaventura Jeglič, Franc vit. Langer,
Alojzij Loy, dr. Danilo Majaron, dr. Ivan Tavčar.
— Zapisnikar: Deželni tajnik Jožef Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika IX. deželnozborske seje dne 14. aprila 1899. l.
2. Naznanila deželnozborskega predsedstva.
3. Priloga 46. Vladna predloga z načrtom zakona o zložbi polje-
delskih zemljišč.
4. Ustno poročilo upravnega odseka o § 3., B, letnega poročila:
Agrarne razmere.
5. Ustno poročilo upravnega odseka o peticiji vasi Breže in Jur-
jevica za napravo vodovoda.
6. Ustno poročilo odseka za letno poročilo deželnega odbora, in sicer:
o § 7., C: Deželni muzej.
7. Ustno poročilo finančnega odseka o peticijah, in sicer:
 - a) Avgusta Jaka, bivšega pomočnega uradnika, za podporo;
 - b) Janzeković Josipine, vdove ranocelnika, za zvišanje pokojnine;
 - c) dr. Divjaka Štefana, zdravnika v blaznici na Studencu, za
odškodnino za stanovanje;
 - d) dr. vit. Bleiweisa Karola, primarija v deželni bolnišnici, za
nagrado za delovanje v deželni hiralnici;
 - e) Preinič Josipine, vdove blazniškega zdravnika, za podaljšanje
vzgojnine;
 - f) županstva v Krškem za podporo za ondotno bolnišnico;
 - g) zdravstveno-okrožnega zastopa v Črnomlju za podporo za
zgradbo okrožne bolnišnice.
8. Ustno poročilo finančnega odseka o glavni bilanci Ljubljanskega
mestnega loterijskega posojila z dotičnimi računskimi sklepi za
leto 1897. in o proračunih posojilnega in amortizacijskega
zaklada za leto 1899. (k prilogi 44.).

Stenographischer Bericht

der zehnten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 18. April 1899.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto von
Detela. — Regierungsvertreter: K. k. Landespräsident
Exzellenz Victor Freiherr von Hein und k. k. Landes-
regierungssecretär Wilhelm Haas. — Sämmtliche Mit-
glieder mit Ausnahme von: Fürstbischof Dr. Anton
Bonaventura Jeglič, Franz Ritter von Langer,
Moiz Loy, Dr. Danilo Majaron, Dr. Ivan Tavčar.
— Schriftführer: Landschaftssecretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolles der IX. Landtagsitzung vom 14. April 1899.
2. Mittheilungen des Landtagspräsidentiums.
3. Beilage 46. Regierungsvorlage mit dem Gesetzentwurf, betreffend
die Zusammenlegung landwirthschaftlicher Grundstücke.
4. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über § 3, B, des
Rechnenschaftsberichtes: Agrarverhältnisse.
5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Pe-
tition der Ortschaften Breže und Jurjevica um Errichtung einer
Wasserleitung.
6. Mündlicher Bericht des Rechnenschaftsberichts-ausschusses über den
Rechnenschaftsbericht, und zwar:
über § 7, C: Landesmuseum.
7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über Petitionen, u. zw.:
 - a) des Jak August, gewesener Aushilfsbeamte, um Unterstützung;
 - b) der Janzeković Josefa, Wundarztenwitwe, um Pensions-
erhöhung;
 - c) des Dr. Divjak Stefan, Irrenhausarzt in Studenz, um Be-
willigung einer Wohnungsentzädigung;
 - d) des Dr. Karl Ritter v. Bleiweis, Spitalsprimarius, um Re-
muneration für seine Thätigkeit im Landesfieberhause;
 - e) des Preinič Josefa, Irrenhausarztenwitwe, um Weiterbelassung
des Erziehungsbeitrages;
 - f) des Gemeindefeuerwehres in Gurtsfeld um Subvention für das dortige
Spital;
 - g) der Sanitätsdistricts-Vertretung in Tschernembl um Subvention
für den Bau eines Districtsspitals.
8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Hauptbilanz
des Laibacher städtischen Lotterie-Anlehens nebst den einschlägigen
Rechnungsabzählungen für das Jahr 1897 und über die Voran-
schläge des Anlehens- und Amortisationsfondes für das Jahr 1899
(zur Beilage 44.).

9. Ustno poročilo upravnega odseka o peticijah, in sicer:

- a) županstva v Slavini, da bi deželni hidrotehnik izdelal načrte za napravo vodovodov in vodnjakov v vaseh Slavina, Koče, Rakitnik, Grobišče in Zeje;
- b) županstva v Trebnjem za uvrstitev občinske ceste od Trebnjega v Račjeselo in od Dolenje Nemškevasi do Trebelnega med okrajne ceste;
- c) županstva v Trebelnem za uvrstitev občinske ceste od Trebelnega čez Češnjice proti Poljanam med okrajne ceste.

10. Ustno poročilo odseka za letno poročilo deželnega odbora, in sicer:

- o § 8., A: Ljudske, srednje in visoke šole;
- B: Obrtni pouk;
- C: Kmetijska šola na Grmu.

Začetek seje ob 10. uri 20 minut dopoldne.

9. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über Petitionen, und zwar:

- a) des Gemeindeamtes in Slavina um Verfassung von Projecten für die Errichtung von Wasserleitungen und Cisternen in den Ortschaften Slavina, Koče, Rakitnik, Grobische und Zeje durch den landschaftlichen Hydrotechniker;
- b) des Gemeindeamtes in Treffen um Einreichung der Gemeindestraße von Treffen nach Rappelgeschieß und von Unter-Deutschdorf bis Trebelno unter die Bezirksstraßen;
- c) des Gemeindeamtes in Trebelno um Einreichung der Gemeindestraße von Trebelno über Kerjchdorf gegen Pölland unter die Bezirksstraßen.

10. Mündlicher Bericht des Rechenschaftsberichts-ausschusses über den Rechenschaftsbericht, und zwar:
über § 8., A: Volks-, Mittel- und Hochschulen;
B: Gewerblicher Unterricht;
C: Landwirtschaftliche Schule in Stauden.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 20 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Potrjujem sklepčnost visoke zbornice in otvarjam sejo.

Prosim gospoda zapisnikarja, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika IX. deželnozborske seje dne 14. aprila 1899. l.**1. Lesung des Protokolls der IX. Landtags-Sitzung vom 14. April 1899.****Tajnik Pfeifer:**

(Bere zapisnik IX. seje v slovenskem jeziku. — Liest das Protokoll der IX. Sitzung in slovenischer Sprache.)

Deželni glavar:

Želi kdo gospodov kak popravek v ravnokar prečitanem zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželnozborskega predsedstva.**2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.****Deželni glavar:**

Od ekscelece gospoda deželnega predsednika sem dobil sledeči dopis:

(Bere: — Liest:)

K. k. Landes-Präsidium in Krain. Laibach am 14. April 1899.
3. 2029/pr.

Euer Hochwohlgeboren!

Seine Excellenz der Herr Ministerpräsident hat mich im Allerhöchsten Auftrage ersucht, dem krainischen Landtage für die zum Ausdruck gebrachten Gefühle trauernder Theilnahme an dem Ableben Seiner k. und k. Hoheit des durchlauchtigsten Herrn Erzherzogs Ernst (Poslanci ustanejo — Die Abgeordneten erheben sich) den Allerhöchsten Dank Seiner k. und k. Apostolischen Majestät bekanntzugeben.

Hievon beehre ich mich Euer Hochwohlgeboren zufolge Erlasses vom 11. d. M., 3. 357/M. B., in Kenntniss zu setzen.

Der k. k. Landespräsident:

Hein m. p.

An

Seine Hochwohlgeboren Herrn Otto von Detela, Landeshauptmann im Herzogthume Krain, Ritter des Ordens der eisernen Krone und des Franz Josef-Ordens in Laibach.

Prosim, da visoka zbornica to vzame na znanje.

Dalje naznanjam, da se je opravičil gospod poslanec Loy, da je zarad nujnih opravil zadržan udeležiti se današnje seje. Gospod dr. Tavčar je istotako dobil dopust za današnji dan in gospod poslanec vitez Langer je zaradi boleznj opravičil odsotnost od današnje seje.

Izročene so bile sledeče peticije:

Gospod poslanec Šubic izroča prošnjo mestne občine Kranj za zgradbo železnic Loka-Divača in Kranj-Tržič-Celovec.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Nadalje izroča isti gospod poslanec prošnjo «Dramatičnega društva v Ljubljani» za brezplačno prepostitev lož v deželnem gledišču.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Hribar izroča prošnjo:

«Radogoj», društvo za podporo slov. visokošolcev v Ljubljani, prosi za podelitev podpore.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

3. Priloga 46. Vladna predloga z načrtom zakona o zložbi poljedelskih zemljišč.**3. Beilage 46. Regierungsvorlage mit dem Gesetzentwurfe, betreffend die Zusammenlegung landwirtschaftlicher Grundstücke.**

Tukaj si usojam predlagati, da bi se glede na važnost tega zakonskega načrta volil posebni odsek in sicer devetih članov v presojo te stvari, kateremu se bo izročila priloga 46.

Želi kdo k temu predlogu morda kaj opomniti ali predlagati, da bi se več članov volilo?

(Klici: — Rufo: Jih je dovolj!)

Ker ne, se bo torej koncem seje vršila volitev komasacijskega odseka devetih članov.

Točka:

4. Ustno poročilo upravnega odseka o § 3., B, letnega poročila: Agrarne razmere.**4. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über § 3, B, des Rechnungsbereiches: Agrarverhältnisse.****Poročevalec Lenarčič:**

Čast mi je v imenu upravnega odseka poročati o § 3. letnega poročila lit. B «Agrarne razmere». V tem oziru smem biti jako kratak, kajti upravni odsek nima visoki zbornici staviti drugega predloga, kakor da izvoli te marg. številke vzeti na znanje. Glede prve točke, namreč «Zlaganja kmetijskih zemljišč», bil sem

sicer pooblaščen od upravnega odseka, vprašati visoko vlado glede tega, kako daleč je dospel dotični zakon, ker smo pa danes dobili na svojih mestih načrt zakona in se je že sklenila izvolitev odseka, ki se bo imel baviti s tem načrtom zakona, odpade vsaka nadaljna opazka. Prosim, da bi se špeciialna razprava vršila tako, da bi smel posamezne točke samo imenovati.

Deželni glavar:

Otvaram splošno razpravo.
Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Za časa zasedanja pred kratkim vposlalo je predststvo deželne komisije za agrarske operacije jako zanimivo poročilo o desetletnem delovanju agrarske komisije. Deželni odbor bo to poročilo v svojem prihodnjem letnem poročilu popolnoma natisnil z vsemi računi in izkazi o dosedaj izvršenih napravah. Bodi mi dovoljeno v informacijo visokega deželnega zbora kratko navesti, da je bilo v tem desetletju od leta 1888. do 1898. pri lokalnih komisijah naznanjenih provokacij 658, od katerih je bilo 10 preklicanih, 190 finaliziranih in sedaj je še 417 provokacij rešiti. Popolnoma finalizirana je razdelba od 6756 hektarov. Dela, ki je pripravljeno, da se bo v zemljiški knjigi in tudi v katasterskem izkazu v red spravilo, je od 1322 hektarov. V zadevi 5513 hektarov je razdelba že priznana in se bo tudi tekom leta v zemljiški knjigi vse uredilo. Končno so že izvršene tehnične predpriprave za razdelbo 3530 hektarov. Te številke kažejo, da se je agrarska operacija začela jako povoljno razvijati in jaz menim, ker zasledujem to delovanje, da je opravičeno, če izrečem zahvalo in priznanje lokalnim komisarjem kakor tudi voditelju deželne komisije gospodu deželnovladnemu svetniku Schaschlu, da se, osobito odkar je deželni zbor napravil pogodbo z ministerstvom in se je nastavilo v primernem številu in kvalificirano osebje tehnično in pravniško, v zadnjih letih kaže tako dober razvoj cele operacije. Do cesarske vlade pa bi se obrnil s prošnjo, da bi že vendar nastavila tretjega lokalnega komisarja, kar je gotovo opravičena zahteva, kajti ko se je deželni zbor udal vsem pogojem, ktere je ministerstvo stavilo, se je takrat ravno trdilo, da se bo število geometrov in inženirjev pomnožilo, sedaj pa pravne moči, lokalnega komisarja, primanjkuje, ki bi vse to izvedel. Mesto lokalnega komisarja je že nekaj časa prazno in gotovo bi bilo v interesu stvari same, ki se je tako lepo začela razvijati, ležeče, ako bi visoka vlada upoštevala to željo. Priznavam, da je juristov težko dobiti — primanjkuje jih povsod — vendar pa mislim, da je glede na veliko važnost cele razdelbe in na to, da bo dežela Kranjska v kratkem prišla do zakona o zlaganju zemljišč, absolutno potrebna tretja pravniška moč, in jaz upam, ne da bi v tem oziru staval kak predlog, da mi visoka zbornica pritrdi, ako gospoda deželnega predsednika prosim, da prej ko mogoče skrbi za namestitev tretjega lokalnega komisarja. (Klici na levi: — Rufe lints: Dobro, dobro!)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?
Gospod poslanec Božič ima besedo.

Poslanec Božič:

Visoka zbornica! Hotel sem si izprositi besedo pri marg. št. 135, ki govori o razdelbi ekvivalentnih gozdov na Notranjskem, ker pa dotične prošnje še niso rešene, in se torej danes še ne da presoditi, v koliko je sklep, katerega je visoka zbornica storila lansko leto dne 24. februarja, ko je te razdelbe priporočala, na agrarsko komisijo vplival, odložim za danes to stvar. Vendar pa bi rad napravil nekaj splošnih opazk. V mislih mi je namreč nevednost ljudstva v gozdnokulturnih in sploh v gozdnopolicijskih zadevah. Ta stvar se mi vidi jako važna, kajti ako tudi agrarska komisija letos privoli v razdelbo nanoških gozdov, vendar ni pričakovati, da se bo razdelba tako hitro izvršila, to pa zato ne, ker primanjkuje agrarskega osebja. Ta nedostatek traja še danes, trajal pa bo tudi v bodoče, in ljudstvo bi utegnilo biti oškodovano.

Nevednost, kakor pravi pregovor, je silno draga stvar, nič manj pa ni draga pri gozdni kulturi.

Naše ljudstvo nima o gozdni kulturi — tu govorim specijalno o Vipavskem prebivalstvu — in o gozdnopolicijskih odredbah nobenega pravega pojma ter prihaja vsled tega neprenehoma v konflikt s trdimi določili gozdnega zakona.

Drugo, kar slabo vpliva na gozdno kulturo, da ista hira, namesto da bi napredovala, kakor bi današnji časi to zahtevali, je okolnost, da je oskrbovanje gozdov izročeno gozdnim odsekom, katere volijo občinski odbori ali pa interesentje sami. Pri razmerah, ki vladajo pri nas, je čisto naravno, da se najboljši moške odtegujejo temu poslu vsled razporov, ki se kažejo v vsaki občini, da, tudi v vsaki najmanjši vasici, zaradi skupnosti ekvivalentnih gozdov. Odtod prihaja, da se volijo v gozdne odseke moške, katere vodi le častilakomnost, ki pa se za stvar nič ne brigajo, in so prišli v odsek ne zbog svoje zmožnosti, ampak le zato, ker nikdo drugi tega mesta ni hotel zasesti. Naravna posledica temu dejstvu je ta, da se ne brigajo za gozdno kulturo, še manj pa za gozdnopolicijske naredbe in da se vsled tega uničujejo gozdi, namesto da bi taki odborniki skrbeli za to, da bi se gozdi trebili, pomlajali in podsajali. Nato pride gozdni komisar in po reviziji se usipljejo potem na glave odsekovcev strahovite kazni, ki so previsoko odmerjene, kazni po 20, 30 in celo 50 gld.! Odsek seveda se temu ne more po robu postaviti že zaradi tega ne, ker nima prave vednosti o vsem. Komisar se pa tudi ne ozira na to luknjo v našem zakonu, oziroma v našem življenju, namreč na to, da ljudstvu pomanjkuje pouka. Imel sem priliko slišati okrajnega komisarja, kateremu se je bilo namignilo, da treba ljudstvo poučiti in potem šele s kaznimi preganjati, da je čisto cinično odgovoril: «Jaz bom že kmeta navadil gozdne kulture in sicer s strogimi kaznimi.» Mogoče, da je bil to zdrav in v njegovih očeh morebiti celo plemenit princip, vendar

pa dvojim, da je bil v pravilni zvezi z njegovim dostojanstvom.

Nočem se pri tem dalje muditi, ampak preidem k stvari. Jaz pravim, da ljudstvu treba pouka in sicer pisanega, pa tudi v živi besedi, in še le potem, ako ga ne sluša, naj se po mojem mnenju kaznuje. Naša lokalna vlada bi imela lepih zaslug, ako bi nekoliko odložila bič in podala narodu pouk v knjigi in živi besedi. Jaz si mislim, da bi moralo to biti tako urejeno, kakor je pri okrajnih živinozdravnikih; ti hodijo od vasi do vasi, prirejajo predavanja o živinoreji, o prvi pomoči pri boleznih i. t. d. Nekako v tej obliki naj bi prihajal tudi gozdni komisar, ki naj bi zlasti gozdnim odsekom in gozdnim čuvajem dajal primeren pouk. Če se prav spominjam, je bila ob svojem času izdana o tem predmetu mala knjižica, ki pa je dandanes že redka stvar, ali pa je že pošla. Po mojem mnenju bi bilo umestno, da bi deželni odbor dotično knjižico dal ponatisniti ter jo potem razdelil, da bi bila ljudstvu nekaka učna knjižica, v prvi vrsti gozdnim odsekom in gozdnim čuvajem. Seveda bi to ne zadostovalo, da bi gozdni komisar samo poučeval ljudstvo, ampak bi se moral tudi prepričati, kaj so se gozdni odseki in gozdni čuvaji naučili. O tem se prepričati bi imel najlepšo priliko pri vsakoletni reviziji; takrat bi lahko na mestu samem ljudi praktično izprašal, kaj da so profitovali. Jaz sem popolnoma prepričan, da bi naše gozdarstvo, ako bi se v tej smeri napravil korak dalje, se povzdignilo, ali pa bi se vsaj zabranilo, da ne bi še bolj hiralo in potem ne bo več treba strogih in drakoničnih kazni narekovati, često nedolžnim ljudem.

Po vsem tem mislim, da bo visoka zbornica pritrčila nastopnemu predlogu:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru naroča se posredovati pri c. kr. deželni vladi, da bi njeni gozdni organi ljudstvo v obče, posebno pa še oskrbništa skupnih ekvivalentnih gozdov v gozdni kulturi in v gozdnovarstvenih naredbah z živo in pisano besedo poučevali.»

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca Božiča, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Resolucija je zadosti podprta in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Lenarčič:

Visoka zbornica! Radostno pozdravljam priliko, da morem tudi nekoliko besed spregovoriti o zadevi, katero je bil sprožil gospod referent o deželni kulturi, namreč o delovanju agrarske komisije. Malo podatkov nam je sicer na razpolago, da bi mogli presojati delovanje dotične komisije, ampak iz podatkov, katere nam je navedel gospod referent deželnega odbora, je vendar posneti, da je komisija vrlo vršila svoj posel in zato

rad sprejemem to priliko, da iz poročevalčevega mesta izrečem pohvalo komisiji, ki se je tako trudila, da so se agrarne operacije primeroma jako hitro izvršile.

Glede resolucije gospoda poslanca Božiča izreči se mi je, da bi bilo prav umestno, ako bi se mogla kaka taka knjižica izdati in zlasti ako bi bilo mogoče najti prvotni eksemplar dotične knjižice, ki je v kratkih besedah, kakor je gospod poslanec Božič omenil, obravnavala ravnanje z gozdi in dotične zakonske predpise. Zato se pridružujem temu in priporočam, da se resolucija sprejme, samo to mislim, da bi bilo umestnejše, ako bi se knjižica ne razdelila samo dotičnim gozdnim odsekom, ampak da bi se porazdelila tudi med širše občinstvo, za katero je namenjena, torej da bi se v precejšnji meri založila in potem vsem onim dala, ki se za to reč zanimajo. Predlagam torej, da se ta resolucija sprejme.

Deželni glavar:

Preidimo torej na glasovanje.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo resoluciji gospoda poslanca Božiča, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim gospoda poročevalca, da preide k posameznim točkam.

Poročevalec Lenarčič:

Usojal bi si imenovati samo marginalne številke.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec bo samo posamezne številke imenoval, gospodje poslanci pa naj se oglašajo pri dotičnih točkah, o katerih hočejo govoriti, sicer se bo dotična točka smatrala kot sprejeta.

Poročevalec Lenarčič:

(Skliche marg. št. 131. do 137., ki se brez razgovora vzamejo na znanje. — Ruft die Marg.-Nr. 131 bis 137 auf, welche ohne Debatte zur Kenntnis genommen werden.)

Deželni glavar:

Torej je ta točka rešena.

Na vrsto pride točka:

5. Ustno poročilo upravnega odseka o peticiji vasi Breže in Jurjevica za napravo vodovoda.

5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Ortschaften Breže und Jurjevica um Errichtung einer Wasserleitung.

Poročevalec Lenarčič:

Visoka zbornica! Čast mi je v imenu upravnega odseka poročati o prošnji vasi Breže in Jurjevica, da bi se priprave za napravo vodovoda Vinice-Sušje ali

Jurjevica-Breže kakor hitro mogoče pričele izvrševati. Ker se je ta zadeva obravnavala že o priliki, ko se je razpravljalo o vodovodih pri § 3. letnega poročila «Deželna kultura» in je pri tej priliki gospod referent za deželno kulturo omenil, kako stoji stvar glede tega vodovoda, namreč da so načrti že gotovi, torej odpade vsako daljše obravnavanje in predlagam samo, da se to vzame na znanje.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Točko:

6. Ustno poročilo odseka za letno poročilo deželnega odbora, in sicer: o § 7., C: Deželni muzej.

6. Mündlicher Bericht des Rechnungsausschusses über den Rechnungsausschussbericht, und zwar:

über § 7, C: Landesmuseum,

moram odstaviti od današnjega dnevnega reda, ker je gospod poročevalec vitez Langer vsled bolezni zadržan udeležiti se današnje seje.

Torej pride na vrsto točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka o peticijah, in sicer:

a) Avgusta Jaka, bivšega pomočnega uradnika, za podporo;

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über Petitionen, und zwar:

a) des Zak August, gewesener Anstaltsbeamte, um Unterstützung.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Bivši večletni pomožni uradnik pri c. kr. zemljiškoodvezni komisiji Avgust Jak, kateremu je visoki deželni zbor l. 1896. v seji z dne 13. januarja dovolil miloščino 300 gld. na leto, obrnil se je, kakor lansko leto, tako tudi letos s prošnjo do zbora, da bi se mu nekoliko podpore dovolilo in utemeljuje to s tem, da je bil za smrt bolan, da je sicer sedaj okreval, da mu pa od te miloščine ostane za življenje in obleko po odbitku 80 gld. za stanarino le 220 gld. Preživeti pa ima s tem še staro ženo in enega otroka, torej tri osebe. Avgust Jak je bil jako marljiv uradnik pri

zemljiški odvezi in je sedaj 80 let star. Vsak tedaj lahko sodi, da je res težko zanj, sebe in še dve drugi osebi z 220 gld. preživeti in glede na to, ker je v resnici potreben, nasvetuje finančni odsek, da bi se mu nekoliko podpore dalo, ter predlaga naslednje:

«Visoki deželni zbor skleni:

Avgustu Jaku, bivšemu pomožnemu uradniku pri c. kr. zemljiškoodvezni deželni komisiji, podeli se izredna miloščina 30 gld. iz posojilnega zaklada.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

b) Janzekovič Josipine, vdove ranocelnika, za zvišanje pokojnine;

b) der Janzeković Josefa, Wundarztenwitwe, um Pensionserhöhung.

Berichterstatter Graf Barbo:

Die Witwe des Bezirkswundarztes Janzeković führt in ihrem Gesuche an, daß sie zwar durch Beschluß des hohen Landtages vom 10. März 1897 eine Gnadengabe von 150 fl. jährlich erhalten habe; nachdem sie jedoch 73 Jahre alt ist und die Lebens- und Quartierverhältnisse seither sich bedeutend vertheuert haben, so bittet sie, man möge ihr diese Gnadengabe um 100 fl. jährlich erhöhen.

Der Finanzausschuß konnte sich der Ansicht nicht verschließen, daß es wohl mehr die moralische Verpflichtung des Staates wäre als die des Landes, ihr eine Gnadengabe zu gewähren, da der betreffende Bezirkswundarzt gar nicht landschaftlicher Beamter war; nichtsdestoweniger ließ sich der Ausschuß durch das Mitleid mit der armen, 73 jährigen Witwe, welche krank und nicht in der Lage ist, sich einen Verdienst zu verschaffen, bewegen, dem hohen Hause folgenden Antrag vorzulegen (bere — liest):

«Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Witwe Josefina Janzeković wird die Gnadengabe von 150 fl. auf 200 fl. jährlich erhöht.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

- c) dr. Divjaka Stefana, zdravnika v blaznici na Studencu, za odškodnino za stanovanje;
- e) des Dr. Divjak Stefan, Irrenhausarzt in Studenz, um Bewilligung einer Wohnungseutschädigung.

Berichterstatter Graf Barbo:

Dr. Divjak, Hausarzt in der Landes-Irrenanstalt in Studenz, legt ein Gesuch vor, welches den gleichen Inhalt hat, wie ein bereits im vergangenen Jahre eingebrachtes Gesuch. Er führt aus, daß die Wohnung, welche ihm unentgeltlich überlassen wurde, feucht und daher absolut nicht bewohnbar sei, und daß die Familie erkranken würde, wenn er diese Wohnung benützen wollte. Auch seine Effecten leiden durch diesen Uebelstand und er war bemüßigt, in eine andere Wohnung zu ziehen.

Nachdem ihm bei Bemessung der Personal-Einkommensteuer diese Wohnung mit 200 fl. eingerechnet wurde, so bittet er, man möge ihm, wie im vergangenen Jahre, für diese unbewohnbare Wohnung eine Remuneration von 200 fl. gewähren.

Weiters bittet er um Erhöhung seiner Personalzulage und endlich um einen sechswöchentlichen jährlichen Urlaub, wie ihn auch andere Aerzte in gleichen Anstalten genießen.

Bezüglich des ersten Punktes war der Finanzausschuß der Ansicht, daß ihm, so wie im vergangenen Jahre, die Remuneration von 200 fl. zu gewähren sei, indem thatsächlich diese Wohnung derart ist, daß er sie nicht benützen kann.

Hinsichtlich der Erhöhung der Personalzulage ist der Ausschuß, so wie im vorigen Jahre, der Ansicht, daß es nicht angehe, dem Petenten die Personalzulage zu erhöhen, da der verstorbene Irrenhausarzt Dr. Preinitich, auf den sich der Petent beruft, schon eine 14 jährige Dienstleistung hinter sich hatte, Dr. Divjak aber erst eine vierjährige, und da ferner die Regulierung der Gehalte vor der Thüre stehe.

Bezüglich des dritten Punktes, der Ertheilung einesurlaubes, meint der Ausschuß, so wie im vorigen Jahre, daß sich der Gesuchsteller an den Landesauschuß wenden möge, da dies eine Frage sei, die den Landtag nichts angehe.

Ich stelle daher im Namen des Finanzausschusses folgenden Antrag (bere — liest):

«Der hohe Landtag wolle beschließen:

Dem Dr. Divjak, Hausarzt im Landes-Irrenhause, wird für das Jahr 1898 eine außerordentliche Remuneration von 200 fl. bewilligt».

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

- d) dr. vit. Bleiweisa Karola, primarija v deželni bolnišnici, za nagrado za delovanje v deželni hiralnici;
- d) des Dr. Karl Ritter v. Bleiweis, Spitalsprimarius, um Remuneration für seine Thätigkeit im Landes-Siechenhause.

Berichterstatter Graf Barbo:

Von dem Primararzte Dr. Ritter von Bleiweis liegt ein gleiches Gesuch vor, wie im vorigen und vorvergangenen Jahre. Er bittet um eine Remuneration von 200 fl. für seine Dienstleistung im Pavillon des Landes-Siechenhauses.

Aus den gleichen Gründen, wie im verfloffenen Jahre, stelle ich im Namen des Finanzausschusses folgenden Antrag (bere — liest):

«Der hohe Landtag wolle beschließen:

Dem Dr. Ritter von Bleiweis wird für seine ärztliche Dienstleistung im Landes-Siechenhause in der Zeit vom 15. October 1897 bis zum 15. October 1898 eine Remuneration von 200 fl. aus dem Landesfonde gewährt».

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

- e) Preinič Josipine, vdove blazniškega zdravnika, za podaljšanje vzgojnine;
- e) der Preinitich Josefa, Irrenhausarzteswitwe, um Weiterbelassung des Erziehungsbeitrages.

Berichterstatter Graf Barbo:

Die Witwe nach dem Irrenhausarzte Dr. Preinitich, Josefa Preinitich, bittet den ihr auf die Zeit von drei Jahren gewährten Erziehungsbeitrag von jährlichen 50 fl. ihr weiterhin zu belassen. Es wurde darüber in der Landtags-sitzung vom 11. Juli 1896 verhandelt und vom damaligen Berichterstatter angeführt, daß in Anbetracht der Verdienste des Dr. Preinitich auch zu wünschen gewesen wäre, daß bei Bemessung der Pension der Witwe ihr bereits die Vortheile der Gehaltsregulierung zustatten kommen würden; da aber eine solche Bemessung der Pension der Witwe nicht thunlich erschien, sei es in den Intentionen des Landtages gelegen, ihr unter einem Titel die Pension zu erhöhen. Es wurde ihr daher für drei Jahre ein Erziehungsbeitrag von 50 fl. gewährt.

Aus den gleichen Gründen entschloß sich der Finanzausschuß, auch diesmal das Gesuch der Josefa Breinitzsch zu unterstützen und ich habe die Ehre, im Namen des Finanzausschusses folgenden Antrag zu stellen (bere — ließt):

«Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Witwe Josefine Breinitzsch wird ein Erziehungsbeitrag von 50 fl. jährlich für weitere drei Jahre bewilligt».

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo obsedeti. (Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

f) županstva v Krškem za podporo za ondotno bolnišnico;

f) des Gemeindeamtes in Gurfeld um Subvention für das dortige Spital.

Poročevalec Kalan:

Slavni deželni zbor! V zasedanji lanskega leta, in sicer dne 8. februarja, se je visoki deželni zbor pečal s prošnjo županstva v Krškem za podporo za zgradbo in vzdrževanje ondotne bolnice, ter je bil pri tej priliki sprejet predlog, da se deželni zbor z ozirom na velikodušni dar za ustanovitev bolnice v Krškem blagi dobrotnici gospej Hočevarjevi zahvali in da je od svoje strani pripravljen podpirati ustanovitev bolnice s tem, da svojedobno oskrbi zdravnikovo pomoč ter je voljan prevzeti tudi zdaten del vzdrževalnih letnih stroškov. V tistejši prošnji je županstvo navajalo različne razloge, na katere se je tedaj opiralo, v zdaj predloženi prošnji pa tiste razloge bolj natančno utemeljuje. Bolnica v Krškem je bila med tem časom dozidana. Stavbni prostor je veljal 1500 gld., stavba sama 30.600 gld., načrti 600 gld., nadzorstvo pri grajenju 200 gld., vrtna pota 400 gld., vso to veliko svoto pa je poravnala gospa Hočevarjeva. Notranja oprava je stala približno 5300 gld. in tudi te stroške je prevzela ustanoviteljica bolnice na-se. Nadalje je ista obljubila, da bo ob svojem času podarila glavnicu s tem namenom, da se bodo obrestni porabljale za vzdrževanje poslopij. Iz tega je razvidno, da je vse stroške, ktere je bilo za bolnico dozdati plačati, prevzela gospa Hočevarjeva in da je ona pripravljena poskrbeti tudi za to, da bo naložen potrební kapital, s katerim se bo poslopje vzdrževalo. Dalje naznanja županstvo, da bo storilo vse potrebne korake v to svrhu, da pridobi ta bolnica pravico javnosti. Bolnike bodo oskrbovale usmiljene sestre, prostora pa bo za 22 bolnikov. Županstvo računa, da bo za oskrbovanje teh 22 bolnikov potreba: 1 zdravnik, 3 usmiljenih sester, 1 dekle in 2 strežajev. Po mnenju županstva in po dogovoru z dotičnim okrožnim zdravnikom, bi bilo treba dati rednemu zdravniku, ki bi

imel nadzorstvo nad bolnico in bi oskrboval bolnike, letno nagrado 500 gld.; ker pa bi bilo večkrat treba izrednih operacij, pri čemur ne zadostuje jeden zdravnik, naj bi se postavil v proračun znesek 200 gld. za to izredno potrebo drugega zdravnika. Potem je županstvo natanko proračunilo, koliko bodo znašali troški te bolnice na leto ter pravi:

Okrožnemu zdravniku	500 gld.
odškodnine drugemu zdravniku	200 >
3 usmiljene sestre po 84 gld.	252 >
dekla	84 >
2 strežajaja po 120 gld.	240 >
hrana za bolnike in drugo osobje	3024 >
zdravila	300 >
pisarniški troški	100 >
skupaj	4700 gld.

Županstvo pravi, da je pričakovati, da se bodo lahko izterjali ali od bolnikov samih, ali pa od onih, ki so po zakonu dolžni zanje plačevati, vsi troški, ako dobi bolnica pravico javnosti. Po vsem tem prosi županstvo, naj bi visoki deželni zbor dovolil kot letno podporo zdravnikovo pomoč v znesku 700 gld. in druge stroške v znesku 4000 gld., skupaj torej 4700 gld., to je vso ono svoto, ki je potrebna za vzdrževanje te bolnice.

Ta prošnja je nekoliko netočno sestavljena zaradi tega, ker ni popolnoma jasno razviditi to, kar je županstvo hotelo povedati, kajti, ako županstvo zahteva tako visoko podporo od deželnega zbora, potem bi bilo misliti, da bo dežela vsaj nekoliko pokritja dobila iz izterjanih svot. Opomniti treba, da v tako ugodnih okolnostih do zdaj še noben okraj ni zidal okrožne bolnice, kajti le redko so posejani na svetu tako plemeniti ljudje, ki bi v blagodejne namene toliko žrtvovali, kakor gospa Hočevarjeva. Iz tega pa še nikakor ne sledi, kakor misli županstvo v Krškem, da bi morala dežela prevzeti vse druge stroške in da mestu ni treba ničesar žrtovati, ko je že gospa Hočevarjeva toliko podarila, marveč je gotovo opravičeno mnenje, da mora v tem pogledu storiti svojo dolžnost tudi mesto samo, ki bo imelo od bolnice korist za svoje bolnike, kakor jo morajo storiti v veliki meri drugi okraj, ki niso tako srečni, da bi imeli jednake dobrotnike. Glede tega, na kakov naslov da se opira občina Krško, je deželni odbor poprašal, koga da je dotična parcela, na kateri stoji bolnica, v zemljiški knjigi vpisana, ter je dobil odgovor, da je vknjižena parcela na občino Krško, da je torej občinska bolnica. Z ozirom na vse to je finančni odsek sklenil predlagati, da naj se z ozirom na sklep visoke zbornice z lanskega leta podpira občina Krško glede vzdrževanja bolnice s tem, da se jej izplača kot vsakoletno remuneracijo rednemu zdravniku 500 gld. in za drugega zdravnika 200 gld., dalje za prvo obratno leto za vzdrževanje bolnice predujem 1000 gld. proti obračunu in proti temu, da županstvo da deželi natančne račune.

Da pa snovatelj drugih bolnic morda ne bodo mislili, da je visoki deželni zbor napravil s tem kakov prejudic, da je dovolil omenjeno svoto kot predujem za vzdrževanje bolnice, moram po naročilu finančnega odseka pripomniti, da je tole izreden in

izjemen slučaj in da se dovoli ta predujem le zaradi tega, ker za zgradbo te bolnice deželi ni bilo treba ničesa dati. Finančni odsek misli, da v tem oziru ni storjen noben prejudic za bodočnost in da se torej snovatelji drugih bolnic ne bodo mogli sklicevati na ta slučaj.

Z ozirom na vse to si usojam v imenu finančnega odseka nastopno predlagati:

«Visoki deželni zbor skleni:

Županstvu v Krškem se dovoli v podporo novi občinski bolnici v Krškem:

1.) kot vsakoletno remuneracijo rednemu zdravniku 500 gld.;

2.) za drugega zdravnika 200 gld. in

3.) za prvo obratno leto za vzdrževanje bolnice predujema 1.000 gld. proti obračunu in proti temu, da županstvo da deželi natančne letne račune;

4.) deželni odbor naj poskrbi za mnenje zvedencev, v koliko se razmere glede troškov za upravo v občinski bolnici v Krškem strinjajo z računom, katerega podaja županstvo v priloženi prošnji.»

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Pfeifer ima besedo.

Poslanec Pfeifer:

Visoki zbor! V minolem zasedanju je deželni zbor za ustanovitev bolnice v Krškem izrekel najdostojnejšo zahvalo blagi dobrotnici, ki je, kakor smo čuli iz ust gospoda poročevalca, svojo izredno radodarnost še popolnila s tem, da je velikodušno prevzela troške za stavbni prostor, ograjo, stavbne načrte, ter za vso notranjo opravilo z bogatim inštrumentarjem vred. Tedaj je bolnica zagotovljena ter pripravljena za sprejemanje bolnikov. Da se pa to hitreje omogoči, dovoli dežela po današnjem nasvetu finančnega odseka vsako leto 700 gld. za zdravnika in za letos 1000 gld. posojila za prvotne troške bolniške postrežbe.

Občina Krška pa bode po zatrditvi ondotnega župana oskrbovala bolnico, tedaj tudi nosila primerno breme. Bolnica bo sicer iz početka privatna, postane pa lahko javna, ako se vlada prepriča, da bolnica uspešno posluje po regulativu drugih javnih dobro urejenih bolnic. V to svrhu predložila bode občina primeren statut v potrjenje visoki vladi, ki ga bode pregledala ter potrdila, če ugaja zahtevam takega zavoda. Čim prej zadobi bolnica pravico javnosti, tem lažje bo shajala in vrnila posojilo deželi. Prosim toraj visoko vlado, da blagohotno podpira to prizadevanje občine ter prizna pravico javnosti bolnici, kakor hitro bodo izpolnjeni pogoji glede statuta in drugih zahtev.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

g) zdravstveno-okrožnega zastopa v Črnomlju za podporo za zgradbo okrožne bolnišnice;

g) der Sanitätsdistricts-Vertretung in Tschernembl um Subvention für den Bau eines Districts-Hospitals.

Poročevalec Kalan:

Slavni deželni zbor! Zdravstveno-okrožni zastop v Črnomlju je po vzgledu drugih enakih zastopov sklenil zidati okrožno bolnico. Stavbišče v ta namen je že kupljeno. V začetku se je mislilo, da bodo troški za tako bolnico znašali okolu 6000 gld.; ko pa so načrt za zgradbo te bolnice izročili inženirju in je ta napravil proračun, so pa spredvideli, da bodo troški precej višji in da bodo znašali okolu 12.000 gld. V svoji prošnji navaja zdravstveno-okrožni zastop Črnomaljski, da ima za zgradbo bolnice jako malo denarja na razpolago, namreč le prihranek iz prejšnjih let v znesku 1000 gld. in pa zagotovilo kranjske hranilnice, da bo dovolila 3% posojilo v znesku 6000 gld., tako, da torej vključno temu posojilu znaša primanjkljaj še vedno nad 5000 gld. Potem pojasnjuje zdravstveni zastop svoje finančne razmere, ki so take, kakor se vsikdar slišijo v enakih prošnjah ter prosi potem na podlagi teh podatkov, naj bi visoki deželni zbor po vzgledu in precedencah, ki so se že drugod napravile, temu zastopu dovolil primerno podporo.

Po navadi, ktere se drži visoki deželni zbor pri dovolitvah podpor v enakih slučajih, se je tudi tu stopalo, tako, da se predlaga podpora v približnem znesku 10% cele stavbne potrebščine. V tem smislu si usojam v imenu finančnega odseka predlagati:

«Visoki deželni zbor skleni:

Zdravstveno-okrožnemu zastopu v Črnomlju se dovoli za zgradbo okrožne bolnice 1200 gld., kadar se skaže, da je zgradba dodelana in da so troški znašali 12.000 gld.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Točka:

8. Ustno poročilo finančnega odseka o glavni bilanci Ljubljanskega mestnega loterijskega posojila z dotičnimi računskimi sklepi za leto 1897. in o proračunih posojilnega in amortizacijskega zaklada za leto 1899. (k prilogi 44.).

8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Hauptbilanz des Laibacher städtischen Lotterie-Anlehens nebst den einschlägigen Rechnungsabschlüssen für das Jahr 1897 und über die Vorschläge des Anlehens- und Amortisationsfondes für das Jahr 1899 (zur Beilage 44),

odpade, ker je gospod poročevalec vitez Langer bolan.
Na vrsto pride torej točka:

9. Ustno poročilo upravnega odseka o peticijah, in sicer:

a) županstva v Slavini, da bi deželni hidrotehnik izdelal načrte za napravo vodovodov in vodnjakov v vaseh Slavina, Koče, Rakitnik, Grobišče in Zeje.

9. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über Petitionen, und zwar:

a) des Gemeindeamtes in Slavina um Verfassung von Projecten für die Errichtung von Wasserleitungen und Cisternen in den Ortschaften Slavina, Koče, Rakitnik, Grobišče und Zeje durch den landschaftlichen Hydrotechniker.

Poročevalec Jelovšek:

Županstvo v Slavini je prosilo že l. 1895., da bi se napravil za vasi Slavina, Koče, Rakitnik, Grobišče in Zeje vodovod. Tudi letos se je zopet obrnilo do visokega deželnega zbora z enako prošnjo, da bi se odposlal hidrotehnik, ki bi napravil potrebni načrt za vodovod ali primerne vodnjake. Prošnja utemeljuje s tem, da ljudje nimajo skoraj nič vode in da jo morajo za-se in za živino od daleč dovažati. Najhujše je pa po leti, ko se za dalj časa nastanijo vojaki in je zanje treba daleč voziti po vodo. Nadalje omenja županstvo v svoji prošnji, da misli občinstvo, da je županstvo krivo, da se prošnja, ki se je vložila l. 1895., do letos še ni rešila, ker se za stvar ne briga. Zakaj pa prošnja še ni rešena, je lahko umevno, namreč, ker deželni odbor ni imel na razpolaganje potrebne moči, hidrotehnika, in zato tudi ni mogel prošnji tako naglo ustreči.

Upravni odsek predlaga sledeče:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da pošlje, kakor hitro mu bodo okolščine dopuščale, v vasi Slavino, Koče, Rakitnik, Grobišče in Zeje v Postojnskem okraju svojega hidrotehnika, da študira tamošnje vodne razmere in napravi, ako je izpeljivo, potrebne načrte za vodovode ali vodnjake.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.
Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo ustati.
(Obvelja. — Angenommen.)
Sprejeto.

O daljnih dveh točkah se bo skupno poročalo, ker sta med seboj v zvezi, to sta namreč točki:

b) županstva v Trebnjem za uvrstitev občinske ceste od Trebnjega v Račjeselo in od Dolenje Nemškevasi do Trebelnega med okrajne ceste;

b) des Gemeindeamtes in Treffen um Einreihung der Gemeindefraße von Treffen nach Rappelgeschieß und von Unter-Deutschdorf bis Trebelno unter die Bezirksstraßen.

c) županstva v Trebelnem za uvrstitev občinske ceste od Trebelnega čez Česnjice proti Poljanam med okrajne ceste;

c) des Gemeindeamtes in Trebelno um Einreihung der Gemeindefraße von Trebelno über Kerschdorf gegen Pölland unter die Bezirksstraßen.

Berichterstatter Ullm:

Hohes Haus! Ich habe die Ehre, über zwei Gesuche und zwar der Gemeinde Treffen vom 25. März 1899 und der Gemeinde Trebelno vom 5. April 1899, betreffend die Einreihung der Gemeindefraßen Treffen-Rappelgeschieß und Treffen-Unterdeutschdorf über Lufovnik, Polane, Radnavas, Drnuškavas, Česence nach Trebelno in die Reihe der Bezirksstraßen, zu referieren.

Ueber diesen Gegenstand wurde bereits in der Sitzung vom 27. Februar 1897 verhandelt und der Landesausschuss beauftragt, nachdem das Gesuch der Gemeinde Treffen mangelhaft belegt war, die nöthigen Erhebungen zu veranlassen und insbesondere die Äußerungen der betreffenden Bezirksstraßen-Ausschüsse einzuholen und in der nächsten Session zu berichten.

Im allgemeinen muß ich erwähnen, daß diese Gemeindefraßen bis auf einige kleine Theile in keinem guten Zustande sich befinden und nur eingeleisig sind.

Was die Gemeindefraße von Treffen nach Rappelgeschieß betrifft, so führt dieselbe durch eine Schlucht mit bedeutender Steigung, müßte daher umgelegt werden, um auch auf die gehörige Breite zu kommen, was mit Geldopfern verbunden wäre.

Die Straße von Treffen bis Trebelno will ich in drei Theile theilen.

Der erste Theil von Unterdeutschdorf bis Lufovnik ist gut und eben.

Der zweite Theil hat zwischen Lufovnik und Polane und bei Radnavas bedeutende felsige Berge bei einer

Steigung von über 20%, daher dieser Theil für schweres Fuhrwerk nicht leicht zu passiren ist. Auch hier wären kostspielige Umlegungen nöthig.

Der dritte Theil von Radnavaš bis Trebelno ist bei gebirgigem Terrain gut fahrbar erhalten.

Da die Bezirksstraßenausschüsse ohnehin mit großen, dringenden und theuren Objecten beschäftigt sind, die eben angeführten Gemeindefstraßen aber bedeutende Geldopfer erfordern würden, so stelle ich im Namen des Verwaltungsausschusses folgenden Antrag:

(Bere: — Liest:)

«Der hohe Landtag wolle beschließen:

Die Gesuche der Gemeinden Treffen und Trebelno werden dem Landesauschusse abermals mit dem Auftrage zugewiesen, die nöthigen Erhebungen zu veranlassen, insbesondere die Aeußerungen der betreffenden Bezirksstraßenausschüsse einzuholen und die diesbezüglichen Gemeinden zu befragen, ob sie gesonnen wären, die in Frage stehenden Gemeindefstraßen in jenen guten Stand zu setzen, der es dann den Bezirksstraßenausschüssen ermöglichen könnte, seinerzeit dieselben zu übernehmen.»

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Žitnik ima besedo.

Poslanec dr. Žitnik:

Visoki zbor! Gospod poročevalec sam je že obširno opisal stanje teh cest, ki je v resnici tako, da je promet do železnice skoraj nemogoč, zlasti občina Trebelno, ležeča na višavi, ima takorekoč eno samo pot v svet in mora, kar hoče spraviti na železnico, voziti po dolgem ovinku skozi Mokronog. Že leta 1897. je bila na dnevnem redu enaka prošnja, a deželni zbor jo je izročil deželnemu odboru z naročilom, da na podlagi poizvedeb in osobito izjave dotičnih cestnih odborov v prihodnjem zasedanju poroča. Jaz ne vem, kaj je storil deželni odbor, ali je vprašal cestni odbor za mnenje, najbrže pa ne, ker v poročilih za zadnji dve leti ne najdem besedice o tej stvari. Vem pa iz privatnega pisma, da je načelnik Trebanjskega cestnega odbora priporočal, da bi se cesta od Dol. Nemške vasi do Trebelnega prevzela med okrajne ceste. Cestni odbor Trebanjski se torej, ker je stvar v prvi vrsti odvisna od načelnika, gotovo temu ne bo upiral.

Opozoril bi tu na dve resoluciji iz leta 1892., ko se je soglasno deželnemu odboru naročilo prvič, da pri ureditvi cestnega omrežja na Dolenjskem gleda na to, da se spravi v organično zvezo z dolenjsko železnico, in drugič, da naj vse potrebno ukrene, da poizve glede cestnega omrežja poleg dolenjskih železnic od dotičnih cestnih odborov in drugih udeležencev njih želje zaradi uredbe cest v svrhu najugodnejše zveze z dolenjsko železnico in v prihodnjem zasedanju stavi primerne nasvete.

Mi vemo, da ima dolenjska železnica deficit, katerega mora dežela pokrivati vsled poročstva. Ako mi občinam, oziroma prebivalstvu ne odpremo železnice, ako jim ne damo prometnih sredstev, da se jih morejo posluževati, potem je dolenjska železnica takorekoč v

zraku, podobna ptiču brez peroti, in zato mislim, da je pač dolžnost deželnega odbora, opozoriti cestne odbore in druge udeležence, da stavijo svoje nasvete glede dovoznih cest.

V tem slučaju se ljudstvo samo oglašja za boljšo zvezo z železnico in priporoča, da se omenjena cesta in ona na Račjeselo uvrstita med okrajne ceste.

Zato prosim, naj deželni odbor vsaj letos stori potrebne korake, da poda cestni odbor Trebanjski uradno izjavo o tej stvari in da se vendar že enkrat ustrezne splošni želji prizadetega prebivalstva.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — gospod poročevalec?

Berichterstatter Alm:

Ich habe auf die Ausführungen des Herrn Vorredners nichts weiter zu bemerken, als daß der größte Theil dieser Straßen im Bezirke Massenfuß liegt, und daher dieser Bezirksstraßenausschuß darüber in erster Linie befragt werden soll.

Deželni glavar:

Preidimo torej na glasovanje.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

10. Ustno poročilo odseka za letno poročilo deželnega odbora, in sicer:

o § 8., A: Ljudske, srednje in visoke šole;

10. Mündlicher Bericht des Rechnungsausschusses über den Rechnungsausschussbericht, und zwar:

über § 8, A: Volks-, Mittel- und Hochschulen.

Poročevalec Ažman:

Visoka zbornica! Poročati mi je o 8. točki letnega poročila, ki govori o tem, kaj je dežela Kranjska storila v pretečenem letu 1898. za ljudske, srednje in visoke šole. Dovoljujem si, nekatera poročila skupno navajati, ker sem prepričan, da so gospodje itak to poročilo brali. Iz tega poročila posnamemo, da je bilo l. 1898. na novo ustanovljenih, oziroma dovoljenih 11 šol s 13 razredi. Že obstoječe ljudske šole so bile pomnožene z 20erimi razredi. Ustanovila se je ena ekskurendna šola, dve šoli za silo in ena prikladnostna šola, tedaj vsega skupaj 37 novih razredov. Ker vsi davkoplačevalci prispevajo z dokladami za šole, je tedaj le pravično, da tudi najbolj skrite vasi in kraji naše dežele dobe svoje šole in da so deležni šolskega pouka.

Zatorej upam, da ne bo nobenega ugovora in predlagam v imenu odseka, da naj se vse marg. št. od 1. do 33. vzamejo na znanje.

Deželni glavar:

Otvorjam splošno razpravo.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, vprašam, ali želi kdo govoriti k točkam od 1. do 33., o katerih se je predlagalo, da se vzamejo na znanje?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki pritrjujejo predlogu, da se te točke vzamejo na znanje, da izvolijo obsedeti. (Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Ažman:

Iz nadaljnega poročila navajal bom le nekatere številke in točke, pri katerih je imel odsek kaj opomniti. Odsek se je posebno bavil s št. 37., v kateri nam je poročano, da se je na štirirazrednici v Toplicah pri Zagorju uvedel pouk nemškega jezika že s prvim razredom. Deželni šolski svet namreč je s svojim odlokom z dne 1. oktobra 1897. l. na prošnjo krajnega šolskega sveta v Zagorjah in proti ugovoru okrajnega šolskega sveta v Litiji ukrenil, da naj se na tej šoli izjemoma poučuje že v prvem razredu z nemščino. Deželni odbor se je proti tej odredbi pritožil na ministertvo in sicer iz popolnoma pravih razlogov. Deželni odbor v tej svoji pritožbi navaja, da je bilo v občini Zagorski po zadnjem številjenju prebivalcev s slovenskim občevalnim jezikom 2364, prebivalcev z nemškim občevalnim jezikom pa 386, da bi torej približno po tem računu na šest slovenskih otrok prišel eden nemški otrok. Da to nikakor ni pedagogično pravilno, da bi se moralo zavolj peščice nemških otrok precej v prvem razredu pričeti s poučevanjem nemškega jezika in bi vsled tega slovenski otroki zaostajali v izoliki in poučevanju, je jasno in zato se je odsek postavil na stališče deželnega odbora, ter se njegovemu prizivu popolnoma pridružuje in prosi, da v tem pomenu visoka zbornica to poročilo vzame na znanje.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu odseka za letno poročilo, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Poročevalec Ažman:

Nadalje se je mudil odsek tudi pri točki 40., ki govori o poučevanju drugega deželnega jezika na štiri- in večrazrednicah od tretjega razreda naprej.

V tej stvari je bila pred dvema letoma sprejeta resolucija z večino gospodov deželnih poslancev, da naj ne bo pouk obligaten na takih šolah, ampak le tam naj bi se poučeval drugi deželni jezik, kjer to žele tisti faktorji, ki šolo vzdržujejo. Vkljub temu je deželni šolski svet ostal pri prejšnji odredbi, da se mora tedaj obligatno poučevati drugi deželni jezik začeni od tretjega razreda naprej na štiri- in večrazrednicah. Odsek predlaga sicer, da naj se to poročilo vzame na znanje, vendar pa obžaluje, da šolska oblastva tako malo uvažujejo želje in sklepe deželnega zbora, da je nazadnje podoba, kakor da bi dežela ne imela druge pravice, kakor plačevati, ne pa tudi odločevati v tako važnih zadevah. Predloga odsek nobenega ni stavil, kakor da naj se vzame točka na znanje.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Visoki deželni zbor! Primerjajoč marg. št. 40. letnega poročila pri § 8. s št. 37. bo vsakdo na prvi pogled izprevidel, da se v teh dveh marg. številkah nahaja jako veliko protislovje in sicer protislovje v izjavah c. kr. deželnega šolskega oblastva. Dočim se v marg. št. 37. zastopa z vso gorečnostjo mnenje, da mora v zmyslu § 6. državnega šolskega zakona biti merodajna izjava krajnega šolskega sveta kot onega faktorja, ki je prvi na vrsti pri vzdrževanju šol, podarja se v marg. št. 40. nasprotno stališče. Tukaj, pri marg. št. 40., c. kr. deželni šolski svet nič ne daje na mnenje krajnega šolskega sveta, to je onega faktorja, ki ima vzdrževati šolo, ampak dekretuje naravnost iz svoje moči, da mora na vseh štiri- in večrazrednih ljudskih šolah od tretjega razreda naprej nemščina biti obligatni učni predmet. Po mojem mnenju je to tako protislovje, katero je treba pribiti, in da se pribije, zato sem se oglasil k besedi. Visoka zbornica! Deželni šolski svet se sklicuje tukaj na nek sklep deželnega zbora, s katerim se je izreklo, naj bodeta v deželi Kranjski na srednjih šolah oba deželna jezika za vse učence obeh narodnosti obligatna učna predmeta. V kakšen kavzalni nexus je deželni šolski svet spravil tisti sklep deželnega zbora, ki govori samo o srednjih šolah, z ljudskimi šolami, mi ni umevno in tudi ne morem zapopasti, kako si je c. kr. deželni šolski svet predstavljal nalogo ljudskega šolstva v primeri z nalogo srednjih šol. Po mojem mnenju je tu jedino le merodajen ljudskošolski zakon in ne kak sklep deželnega zbora, ki se ljudskih šol čisto nič ne dotika. Čuditi se pa moram tembolj, da se deželni šolski svet sklicuje na sklep deželnega zbora zaradi tega, ker se v drugih stvareh, kakor je bila ona, ko ni pritržil zahtevi deželnega odbora glede šole v Zagorju, zopet na sklepe deželnega zbora prav čisto nič ne ozira. Videti je tukaj tako veliko protislovje, da je vsekako obžalovanja vredno, da c. kr. deželna vlada, ki bi imela biti prava čuvarica zakonov, oziroma c. kr.

deželni šolski svet, ki bi tukaj imel biti čuvar šolskih zakonov in izvršitve njihove, zamore na tak način razumevati svojo nalogo.

Glede predloga, kateri je stavil častiti gospod poročevalec, se vsled tega ne morem strinjati, da bi se sprejel tako, kakor ga je stavil. On namreč predlaga, naj se z obžalovanjem vzame na znanje to poročilo deželnega odbora; jaz pa bi želel, da bi se z ozirom na to protislovje v odločbah c. kr. deželnega šolskega sveta ta predlog glasil — in to predlagam — takole:

«Marg. št. 40 § 8. jemlje se s protestom proti nezakonitemu postopanju c. kr. deželnega šolskega sveta na znanje.»

Prosim, da bi visoka zbornica temu mojemu predlogu pritrčila.

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo predlog gospoda poslanca Hribarja, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadosti podprt in je torej v razpravi. Želi še kdo besede?

Gospod deželni predsednik ima besedo.

C. kr. deželni predsednik ekselenca baron Hein:

Hočem le nekoliko besed odgovoriti na govor gospoda poslanca Hribarja. On je rekel, da se ne strinja sklep deželnega šolskega sveta, ki je omenjen pod marg. št. 40., s postopanjem deželnega šolskega oblastva v slučaju, ki je obširno razjasnjen pod marg. št. 37. Jaz ne najdem nobenega protislovja v postopanju deželnega šolskega sveta, pa tudi ne najdem nobene logike v govoru prečastitega gospoda poslanca. Deželni šolski svet se ozira na sklepe deželne zbornice in se ozira na sklepe lokalne šolske oblasti, krajnega šolskega sveta, kadar se strinja po svojem prepričanju z onimi razlogi, katere je visoka zbornica v svojih sklepih, oziroma deželni odbor v svojih dopisih navedel; on se strinja s sklepom krajnega šolskega sveta, ako ima deželni šolski svet tudi prepričanje, da so oni razlogi, katere ima krajni šolski svet, mero-dajni tudi za prepričanje deželnega šolskega sveta. Ako ima deželni šolski svet drugo prepričanje, nego visoka zbornica, nego deželni odbor, ali nego krajni šolski svet, potem razsodi tako, kakor se mu po najboljši vesti in vednosti najboljše zdi za blagor šolske občine, v tem pa, da se deželni šolski svet ne strinja vsikdar z nazori visoke zbornice ali krajnega šolskega sveta, jaz nisem kos najti nobenega protislovja. Logično se pa meni ne zdi, če se reče, da se deželni šolski svet mora vsikdar in v vsakem slučaju strinjati z nazori visoke zbornice in krajnega šolskega sveta. To bi bilo abdiciranje za deželni šolski svet, ako bi v vseh teh zadevah akceptiral nasvete krajnega šolskega sveta ali sklepe visoke zbornice. On ima na podlagi postave in po svojem prostem prepričanju in po najboljši vesti in vednosti razsoditi. To pa je tudi deželni šolski svet v obeh teh slučajih storil, v enem slučaju pa, ki je pod marg. št. 37. pojasnjen, bo mini-

sterstvo končno veljavno razsodilo, kjer sedaj leži rekurz ali pritožba deželnega odbora. Ako bo ministerstvo drugače razsodilo, kakor deželni šolski svet, se bo razsodba ministerstva izvrševala. Ako pa ima ministerstvo taisto prepričanje, kakor deželni šolski svet, potem bo ostalo pri sklepu deželnega šolskega sveta. Protislovja pa ne najdem in tudi ne nobenega vzroka za protest. Protestirati ali rekurirati smejo proti odredbi deželnega šolskega sveta le oni faktorji, ki so v to legitimirani, visoka zbornica pa nima po mojem mnenju nobene pravice, se pritožiti proti sklepu deželnega šolskega sveta ali protestirati proti njemu, ampak deželni odbor, in deželni odbor je to pravico tudi rabil in je rekurz vložil na visoko ministerstvo. (Poslanec Kalan: — Abgeordneter Raifer: Deželni odbor ima samo pravico plačevati!) Deželni zbor ima svoj organ, to je deželni odbor. Deželni odbor zastopa visoko zbornico na zunaj in on ima pravico se pritožiti, in tisto pritožbo je že vložil v slučaju marg. št. 37. V slučaju marg. št. 40. pa je stališče za deželni šolski svet jako težavno. Leta 1895. je visoka zbornica sklenila, naj se začne z nemškimi poukom na štirimrazrednicah s tretjim šolskim letom. Leta 1897. je visoka zbornica drug sklep storila. Takrat je bilo sklenjeno, kakor je pod marg. št. 40. povedano, sledeče:

«1.) Uredba poučevanja drugega deželnega jezika na ljudskih šolah potom zakona za sedaj ni potrebna.

2.) Deželnemu odboru se naroča, naj stori potrebne korake, da se odredba c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 10. septembra 1895, št. 2039, glede poučevanja drugega deželnega jezika na štiri- in večrazrednih ljudskih šolah premeni tako, da bo poučevanje obligatno ali neobligatno, kakor žele tisti, ki šolo vzdržujejo ter zahtevajo krajevne razmere.»

Protislovje je zategadelj le v sklepih visoke zbornice, ker visoka zbornica je l. 1895. nekaj drugega sklenila, kakor l. 1897. ali 1898. Prvemu sklepu visoke zbornice je ustregel deželni šolski svet, drugemu seveda ne, ker deželni šolski svet ne sme spremeniti svoje prepričanje in nazore o poučevanju v drugem deželnem jeziku vsako leto. To bi bilo nevarno, ako bi deželno šolsko oblastvo svoje prepričanje spremenilo vsako leto v tako važni zadevi. Deželni šolski svet je prvemu sklepu visoke zbornice ustregel, ker se je strinjal z razlogi, katere je visoka zbornica takrat imela, če pa je eno leto pozneje visoka zbornica svoje prepričanje spremenila, potem pa se ne sme zahtevati od deželnega šolskega sveta, da bi bil tudi on v tako kratkem času prepričanje svoje spremenil.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Čisto nič se ne čudim, da je gospod deželni predsednik takoj v začetku svojega govora naglašal, da v mojih izjavah glede postopanja c. kr. deželnega šolskega sveta ne najde logike. Jaz

žalibog opažam, da njegova ekscelenca sploh nerad vidi logiko v besedah, ki jih govorim v tej visoki zbornici. Sicer bi se s to stvarjo tudi dalje ne pečal; če mu pa vendar odgovarjam, storim to zato, ker hočem dokazati, da c. kr. deželni šolski svet pri svojih sklepih ne pozna logike in sicer hočem to dokazati iz izjav c. kr. deželnega šolskega sveta samega. Pri marg. št. 37. ta c. kr. deželni šolski svet pravi, da se na protivljenje deželnega odbora zaradi uvedbe nemškega jezika v prvi in drugi razred Zagorske ljudske šole zaradi tega ne more ozirati — vkljub temu, da se je okrajno šolsko oblastvo tudi izreklo v zmislu deželnega odbora — ker se je krajno šolsko oblastvo izreklo za uvedbo obligatnega pouka nemščine za prvi in drugi razred; pri marg. št. 40. pa ravno ta c. kr. deželni šolski svet stoji na čisto nasprotnem stališču. Tam — namreč pri marg. št. 40. — pravi namreč, da se ne more ozirati na protest deželnega zbora, prijavljen mu po deželnem odboru kot izvrševalnem organu deželnega zbora zaradi tega, ker je sam sklenil drugače in se mu kratko malo ne zdi vredno, ozirati se na sklepe deželnega zbora, češ, da je on — c. kr. deželni šolski svet — tega mnenja, da je boljše, da se na štiri- in večrazrednicah poučuje v tretjem in četrtem, oziroma še v vižjih razredih nemščina kot obligatni učni predmet. Torej stališče, katero je zavzemal pri marg. št. 37. glede Zagorske ljudske šole, ne zavzema več glede ostalih šol, kajti ko bi to bilo, bi pred vsem njegova dolžnost morala biti, da bi bil, ker se je deželni zbor izrekel proti določbi z leta 1895., zaslíhal krajne šolske svete. Tega pa ni storil, in v tem je nelogika, ne pa v mojem govoru. Nelogiko vidim jaz samo v postopanju c. kr. deželnega šolskega sveta, ki pozna logiko žalibog le tedaj, — ali vsaj njemu se zdi logično — kadar se gre za kak sklep, ki je v korist poučevanju nemškega jezika na ljudskih šolah; če se pa gre za kak sklep, ki je v korist slovenskemu jeziku in v korist zdravemu pouku, takrat pa na logiko čisto pozabi.

Njegova ekscelenca gospod deželni predsednik nam pravi, da je c. kr. deželni šolski svet prost v svojih odločbah, da se ima ravnati po svojem prepričanju in da se mu ni treba mnenju deželnega zbora pokoravati. Jaz tudi prav rad to priznavam, toda kakor sem omenil, vsaj na to bi moral gledati, da bi logično sklepal in ako se v jednom slučaju izreče za to ali ono stališče, zastopati mora to stališče tudi v drugem slučaju.

Sicer pa, če se nam pravi: Vi nimate ničesar govoriti, jedino govoriti ima deželni šolski svet, potem pač pritrjujem častitemu gospodu tovarišu kanoniku Kalanu, katerega sem danes razumel, ker na desno uho slišim, dočim ga zadnjič nisem slišal, ker mi je na levo uho govoril. Prav rad mu pritrjujem v tem, kar je rekel, namreč, da prav za prav dežela nima nič drugega pri ljudskem šolstvu opraviti, kakor plačevati. Plačuj, plačuj in zopet plačuj! Kadar se pa bode razpravljalo o tvojih šolah, pa molči. Bremena za šolstvo, kakor veste, silno naraščajo in mi dovolj-jemo potrebna sredstva; zato pa ne moremo molče trpeti, da se preko naših opravičenih želja na tak neopravičen način prehaja na dnevni red.

Njegova ekscelenca tudi pravi, da za protest, kakor ga jaz nasvetujem, ni vzroka in da takega protesta deželni zbor tudi izreči ne more. V tem ima prav, če pravi, da deželni zbor protesta ne more prijaviti naravnost vladi; toda deželni zbor ima organ, izvoljen iz svoje srede, ki je po postavi o ljudskih šolah opravičen, njegovo mnenje dalje naznanjati in zastopati, ki je ne samo opravičen, temveč tudi dolžan to storiti in če visoki deželni zbor pritrji mojemu nasvetu, kateri vzdržujem, ter sklene, da se proti označenemu postopanju c. kr. deželnega šolskega sveta izreče protest, bo deželni odbor kot eksekutivni organ deželnega zbora naznanil ta sklep vladi, katere dolžnost bode potem, prijaviti ga «logičnemu» c. kr. deželnemu šolskemu svetu.

Njegova ekscelenca se sklicuje tudi na dva sklepa visokega deželnega zbora, v katerih vidi protislovje. To protislovje vidim tudi jaz. To je namreč sklep, po katerem se je pred tremi leti poročilo sedanjega gospoda poročevalca v tej zadevi kratko malo vzelo na znanje, in pa sklep iz lanskega leta, pri katerem je visoka zbornica zavzemala čisto drugo stališče. Meni je stvar čisto jasna. Deželnega zbora sklep je danes tisti veljaven, ki je bil zadnji storjen in torej ne prvi, predlanski, ampak sklep lanskega leta bi bil moral c. kr. deželni šolski oblasti merodajen biti. Ker jej pa ni merodajen, iz tega izprevidim, da c. kr. deželni šolski svet ne polaga posebne važnosti na mnenje deželnega zbora ter da deželni zbor nekako bagatelizuje. S temi besedami sklepam v odgovor na očitanje, da je bilo moje prvotno izvajanje nelogično.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Schaffer ima besedo.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Diejenigen Mitglieder des Landtages, welche schon längere Zeit demselben angehören, werden sich erinnern, daß wir über den Gegenstand, der jetzt in Verhandlung steht, in früheren Jahren sehr langwierige, sehr ausgedehnte, durch Stunden und Tage hingezogene Verhandlungen geführt haben, Verhandlungen, denen es an Leidenschaftlichkeit nicht gefehlt hat. Ich und mit mir gewiß viele andere haben es mit Freude begrüßt, daß dieses Verhältnis seit einer Reihe von Jahren sich gebessert hat und, was speciell den jetzt in Debatte stehenden Gegenstand betrifft, von beiden Seiten eine Art modus vivendi angenommen und von keiner Seite Anlaß gefunden wurde, an diesem Zustande zu rütteln oder Beschwerden vorzubringen. Dies war im Interesse des Landes, im Interesse der Bevölkerung, im Interesse aller Parteien gelegen.

Heute hat es der Herr Abgeordnete für Laibach wieder zweckmäßig gefunden, diesen Gegenstand zu einer etwas lebhafteren Erörterung zu bringen; ich glaube, es wäre dies nicht nothwendig gewesen, weil, wie ich mir später auszuführen erlauben werde, diese beiden Marginalnoten, welche er angeführt hat, beziehungsweise die darin erwähnte Ordnung des Unterrichtes, kaum einen wirklichen Anlaß gegeben haben, Unzufriedenheit zu äußern.

Es handelt sich um die Marginalnoten 37 und 40. Marg.-Nr. 37, betreffend den deutschen Sprachunterricht an der Volksschule Töplitz-Sagor. Wie steht es an dieser Schule? Die factischen Verhältnisse — ich habe das Material nicht zur Hand, glaube mich aber aus dem Gedächtnisse gut zu erinnern — sind derart, daß in Töplitz-Sagor seit dem Bestande des neuen Volksschulgesetzes, also sehr lange Zeit hindurch bereits in der ersten Classe mit dem deutschen Unterrichte begonnen wurde. Es ist dies eine Erscheinung, die nichts Auffälliges hat, wenn man die factischen Verhältnisse kennt, die wesentlich verschieden sind von denen an anderen Orten, wo diese Errichtung vielleicht nicht zweckmäßig sein mag. Durch Decennien hat dieser Zustand zur Zufriedenheit der Bevölkerung bestanden. Nur eine ganz kurze Uebergangszeit, wenn ich nicht irre, ein oder zwei Jahre hindurch — vielleicht hat der Herr Schulerreferent des Landesauschusses die Sache besser im Gedächtnisse — ist eine Aenderung verfügt worden; über Wunsch der Bevölkerung wurde aber wieder der alte Zustand eingeführt, der auch jetzt herrscht und nun den Gegenstand der Beanständung bildet.

Dieses Verhältnis kann jedoch, streng genommen, hier gar nicht den Gegenstand der Erörterung bilden, weil es sich um eine pendente Angelegenheit handelt, welche noch im Instanzenzuge sich befindet. Insoferne ist mir der Protestantrag des Herrn Abgeordneten für Laibach unverständlich und kann nach meiner Meinung nicht angenommen werden. Denn gegen etwas, wo *sub iudice adhuc lis est*, zu protestieren, ist nicht am Platze; es ist ja möglich, daß die letzte Instanz in seinem Sinne entscheidet, dann ist der Antrag gegenstandslos.

Also ein Protest gegen die Entscheidung einer Zwischeninstanz in Form eines Landtagsbeschlusses. Das wäre ein Novum, wäre etwas Merkwürdiges, scheint mir der Natur der Sache gemäß nach meiner unvorgreiflichen persönlichen Meinung ausgeschlossen.

Dies sind die Verhältnisse in Töplitz-Sagor, von denen — ich wiederhole es — gesagt werden muß, daß sie den Wünschen und Bedürfnissen der Bevölkerung entsprechen. Von diesem Gesichtspunkte ist also kein Anlaß vorhanden, an dem dermaligen Zustande zu rütteln oder zu verlangen, daß gegen den Wunsch der Bevölkerung eine Aenderung vorgenommen werde.

Nun komme ich zu Marg.-Nr. 40, d. i. Unterricht der zweiten Landessprache an Volksschulen.

In dieser Richtung muß man an das Jahr 1895 anknüpfen; zum Theil ist dies auch von dem verehrten Herrn Vertreter der Regierung geschehen. Im Jahre 1895 ist diese Angelegenheit, wie ich eingangs betont habe, ohne leidenschaftliche Erregung, im beiderseitigen Einverständnisse, mit gegenseitigen Concessionen auf den Standpunkt der Billigkeit und der praktischen Bedürfnisse gestellt worden und der Landtag hat im Jahre 1896 diesen Standpunkt einhellig gebilligt. Im Jahre 1897 ist allerdings — das gebe ich zu — ein anderer Beschluß gefaßt worden; dieser kam aber plötzlich ins Haus hereingeschnitten und während der Beschluß vom Jahre 1895 in Verbindung mit dem des folgenden Jahres auf eingehender Erörterung zustande kam, beruhte der Beschluß vom Jahre 1897 auf einer jener gewissen Hazard-Abstimmungen.

Nun hat der Herr Abgeordnete für Laibach von einem großen Widerspruche geredet, von Mangel an Logik

in Bezug auf das Verhältnis zu den Ortschulrätthen, indem bei einem Beschlusse — ich glaube ihn richtig verstanden zu haben — die Meinung der Ortschulrätthe maßgebend gewesen sei, bei dem anderen nicht. Dies war der Tenor seines Hauptangriffes.

Dies ist jedoch nicht der Fall. Ich erinnere mich daran aus den Acten und finde es auch im Rechenschaftsberichte verzeichnet. Diese Einrichtung hat vielmehr den ausdrücklichen Wünschen der großen Mehrheit der Ortschulrätthe entsprochen. Da ist von einem Widerspruche nicht die Rede; denn auch hier wurde einfach den Wünschen und Interessen der Bevölkerung Rechnung getragen. Mit dieser Thatsache aber scheint mir das Entscheidende, was der Herr Abgeordnete für Laibach als großen Widerspruch bezeichnet und zum Anlasse seiner kritischen Bemerkungen genommen hat, aus der Welt geschafft zu sein.

Außerdem möchte ich Folgendes erwähnen.

Es ist richtig, daß auf dem Gebiete des Volksschulwesens die Gesetze entscheidend sein müssen wie auf jedem, und ich wäre der letzte, der irgend einmal und irgendwo einer Rechtsbeugung das Wort reden möchte. Aber ebenso gewiß ist es, daß bei einer Materie, wie diese, auf die praktischen Verhältnisse und auf die Wünsche der Bevölkerung nach Möglichkeit Rücksicht genommen werden soll, und es ist nothwendig, die Gesetze so viel als möglich, selbstverständlich, ich wiederhole es, ohne sie zu verletzen, den wahren Bedürfnissen anzupassen. Dies und nicht mehr ist in beiden Fällen, sowohl im Falle Töplitz-Sagor wie betreffs des Falles der Marg.-Nr. 40 geschehen und in diesem Sinne möchte ich meinerseits meine volle Billigung zu den bestehenden Zuständen aussprechen, sowohl was die Schule in Töplitz-Sagor im besonderen, als die Einrichtung an den Volksschulen im allgemeinen betrifft. Denn dieser Zustand, der vom gegenseitigen Entgegenkommen zeugt, beweist, daß die Landessprachen gleichwertig sind und es nützlich ist, wenn die Bewohner von Krain beide Landessprachen lernen. Dies ist ein Zustand, der nach meiner Meinung ein Ziel für jedes Mitglied dieses hohen Landtages sein soll, ohne Unterschied der Partei.

In diesem Sinne scheint mir kein Anlaß vorhanden zu sein, Aenderungen nach einer oder der anderen Richtung vorzunehmen. (Odobranje na desni. — Beifall rechts.)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — gospod poročevalec?

Poročevalec Ažman:

Tukaj moram v prvi vrsti odsek za letno poročilo nekoliko braniti. Jaz namreč sem vse štiri leta poročevalec o šolskih zadevah in torej lahko povem, kako se je ravno v tej zadevi obravnavalo. V odseku za letno poročilo 1896. l. se je ta zadeva kar povprek sprejela, ne da bi bili meritorno to reč razpravljali.

Visoka zbornica ni bila dovelj pazljiva, jaz pa sem bil novinec. Drugo leto potem smo predlagali enako resolucijo, kakor se je l. 1897. stavila, ali v odseku sem propadel, ker je bila večina za to, naj

ostane pri tem, da naj bo pouk drugega deželnega jezika obligaten počenski od tretjega razreda naprej. Opozorjam na to, da odsek za letno poročilo ni imel vedno tistih članov in da se tedaj večina ali manjšina po članih lahko spreminja. Med tem, ko l. 1896. moj predlog ni dobil večine, ga je l. 1897. dobil in zatorej sem jaz s tovariši naše in narodne stranke glasoval za resolucijo, kakor se nahaja v tem poročilu. Enako je bil naš odsek tudi letos tega mnenja, da ostane na stališču sklepa deželnega zbora lanskega leta, vendar pa, da se to poročilo vzame na znanje v bolj mili obliki. Jaz sem rekel «z obžalovanjem», gospod poslanec župan Hribar pa «s protestom». Mislim, da je reč ena in tista in izjavljam, da bom tudi jaz tukaj glasoval za sklep lanskega deželnega zbora v tej zadevi. (Poslanec dr. Schaffer: — Abgeordneter Dr. Schaffer: «Who! Was Referent?») Kot poročevalec sem jaz v našem odseku bil za ta predlog, kakor sem ga stavil, da se ta točka na znanje vzame z obžalovanjem, pa da stojim na stališču tega sklepa, kakor ga je lanskega leta deželni zbor sklenil. Naš odsek je bil tudi tega mnenja, ampak ker je videl, da ne more z glavo skozi zid, se je reklo «z obžalovanjem». (Poslanec ekszellenca baron Schwegel: — Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel: «Nun also! dabei müssen Sie bleiben, sonst hätten Sie das Referat niederlegen müssen!») Jaz ostanem pri tem, kar sem rekel, da se poročilo vzame na znanje z obžalovanjem. (Poslanec dr. Schaffer: — Abgeordneter Dr. Schaffer: «To je nekaj družega»)

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar ima besedo za faktični popravek.

Poslanec Hribar:

Dve stvari imam faktično popraviti, in sicer nasproti besedam gospoda poslanca dr. Schafferja. On vidi v mojem protestu nekako prezgodnost, češ, da deželni zbor ne more protestovati proti čemu, o čemer se še ni izrekla višja inštanca. Konstatujem, da pri marg. št. 37. nisem ničesa govoril. Pač pa pri marg. št. 40. predlagam protest proti ravnanju c. kr. deželnega šolskega sveta zaradi tega, ker se ne strinja z onim, kar je glede njegovih določeb povedano pri marg. št. 37. Protest se torej v tem zmislu glasi.

Dalje je gospod kolega dr. Schaffer rekel, da so se okrajni šolski sveti vprašali za mnenje in da se je večina izrekla za odredbo, kakor jo je c. kr. deželni šolski svet dekretoval, od marg. št. 40. Konstatujem torej prvič, da se niso vsi okrajni šolski sveti izrekli za dotično odredbo in konstatujem dalje, da ima vsak krajni šolski svet za-se pravico odločevati, kaka bo na dotični šoli uredba glede učenja drugega deželnega jezika in da tukaj ne more nikdar večina za vse druge odločevati.

Deželni glavar:

Preidimo torej na glasovanje. Predlog gospoda poslanca Hribarja predružačuje nekoliko predlog odseka za letno poročilo, ker se glasi:

«Marg. št. 40., § 8., jemlje se s protestom proti nezakonitemu postopanju c. kr. deželnega šolskega sveta na znanje».

Ker je to preminjajoč predlog, pride najprej na glasovanje in prosim tiste gospode, ki se ž njim strinjajo, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog gospoda poslanca Hribarja je sprejet in torej odpade glasovanje o odsekovem predlogu.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Ažman:

Nadalje se je baval naš odsek z marg. št. 42., v kateri se govori o nastavljenju šolskih sester ali sploh redovnic za pouk ženske mladine v mestih in trgih, kjer bi bilo mogoče. Deželni šolski svet se je pohvalno izrazil o delovanju in poučevanju redovnic na nekaterih dekliških šolah v naši deželi, katere so navedene v tem poročilu. Resolucija pa, katero sem pred dvema letoma stavil, nima tega obsega, da bi se morebiti v deželi morale nastavljeni redovnice na deželne troške v takih krajih, ampak namen resolucije je bil ta, da bi šolska oblastva ne ovirala redovnic, ako bi se morda po kaki ustanovi, ali po želji dotičnih občinskih zastopov poklicale redovnice v kak kraj. In kakor se je deželni šolski svet pohvalno izrekel o delovanju teh redovnic, je upati, ako se kaj takega zgodi, da ne bo nobenega nasprotstva, ampak da bodo redovnice lahko napravile privatne šole za deklice, kakor se je to v nekaterih krajih že zgodilo in zatorej je odsek vzel to poročilo z zadovoljstvom na znanje in prosi, da se v tem pomenu tudi v visoki zbornici vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri drugih marg. številkah se ne bom mudil. Edino pri marg. št. 56. bi toliko omenjal, da je v tem poročilu navedeno, kako daleč so že prišli gospodje profesorji s spisovanjem slovenskih učnih knjig za 5. in 6. gimnazijski razred in to poročilo bi samo glede gospoda ravnatelja Ivana Šubica v toliko popravil, da je od časa, ko je izšlo to poročilo, ta gospod že odgovoril, da bo v teku prihodnje zime mineralogija izvršena.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Gospoda moja! Z veseljem moram reči, da je deželni odbor, kar se tiče spisovanja slovenskih učnih knjig za predmete, ki se imajo poučevati na velikih gimnazijah, storil, kolikor je bilo v njegovi moči. Proti navadi našega veleslavnega deželnega odbora tukaj vidim v preteklem letu tako hiter tempo, ki ga po skušnjah prejšnjih let vsaj jaz nisem pričakoval. Zato gre v tem oziru deželnemu odboru moja zahvala. Iz te marginalne številke pa vidim tudi drugo dejstvo, gospoda moja, da namreč mnogi gospodje profesorji, ki so se bili zavezali pisati slovenske učne knjige, ne morejo tega dela zadosti hitro izvršiti, in sicer gotovo

ne zaradi obširnosti materijala in prevzetega dela, ampak ker so s stanovskimi dolžnostmi preobloženi. Deželni zbor na to pri prejšnjih svojih resolucijah še ni mislil; iz današnjega poročila pa bo vsakdo izprevidel, da bo spisovanje učnih knjig za višje gimnazijske razrede jako počasi napredovalo, ako se gospodom profesorjem, ki so prevzeli to težavno nalogo, ne omogoči hitreje končati svoje delo. Tako pospeševanje se pa da doseči le, ako se odloči učna uprava, da kakor svoje dni gospodu profesorju Pleteršniku, ko je spisoval Wolfov slovar, tudi sedaj dá vsaj tistim gospodom profesorjem, ki imajo obdelovati večji in težavniši materijal, popolni ali vsaj delni dopust. Stavil bom torej resolucijo, ki se glasi takole:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da se obrne do c. kr. učnega ministerstva s prošnjo, da profesorjem, ki so se obvezali spisovati slovenske učne knjige za višje gimnazijalne razrede, dovoli za leto dni popolen, ali — kjer bi to mogoče ne bilo — vsaj delen dopust».

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca Hribarja, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Resolucija je zadosti podprta in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Ažman:

S predlogom, katerega je stavil gospod poslanec Hribar, se popolnoma zlagam, ker je le pravično, da si gospodje profesorji ne nakladajo prevelikih bremen, in da se morejo popolnoma posvetiti svojemu poklicu in spisati popolnoma dobro porabne knjige.

Deželni glavar:

Preidimo torej na glasovanje.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo ravno prej prečitani resoluciji gospoda poslanca Hribarja, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Poročevalec Ažman:

Zadnja številka v tem poročilu govori o vseučilišču v Ljubljani in tukaj izvemo, kaj se je dosedaj v tej zadevi zgodilo. Ker se bo stvar še pri drugi priliki obravnavala, se odsek ni dalje mudil pri tej točki in torej bi prosil, da se vse poročilo vzame na znanje.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu odseka za letno poročilo, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Torej je rešena lit. A, § 8., in pride na vrsto lit.

B: Obrtni pouk.

B: Gewerblicher Unterricht.

Poročevalec Klein:

Visoki deželni zbor! Poročati mi je v imenu odseka za letno poročilo o § 8., črka B, «obrotni pouk». Ker v splošnem oziru nimam ničesa omeniti, predlagam, da se takoj prestopi v splošno razpravo.

Deželni glavar:

Želi kdo besede v splošni razpravi?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospoda poročevalca, da preide v nadrobno razpravo.

Poročevalec Klein:

Marg. št. 61. nam naznanja imenovanje zastopnikov obrtnih nadaljevalnih šol v Škofjiloki in Ribnici, potem marg. št. 62. do všt. 73. pa razne ustanove in podpore, ki jih je podelil deželni odbor obrtnim nadaljevalnim šolam in obrtnim učencem.

Vidi se, da je deželni odbor v prav obilni meri in požrtvovalno podpiral obrtni pouk in to ne samo v Ljubljani, ampak tudi domačim učencem v svrhu izobrazbe na višjih učnih zavodih, kar bo v svojem času gotovo domovini v veliko korist; toraj mu gre na tem mestu prav topla zahvala.

Prosim toraj, da se marg. št. 61. do všt. 73. odobruje na znanje vzamejo.

Kar se tiče marg. št. 74., je omeniti, da je po sklepu v sedemnajsti deželnozborski seji z dne 28. februarja 1898 deželni odbor opozoril c. kr. vlado, da si vse učiteljsko osebje c. kr. obrtnih strokovnih šol še vedno ni prisvojilo v jezikovnem oziru one učne usposobljenosti, katera je po organskem ustrojstvu teh šol neobhodno potrebna in katero pridobiti si mu je bilo naročeno o nameščenju na te šole. Pri tej priliki je deželni odbor prosil c. kr. vlado, naj ta nedostatek kar najhitreje odpravi ter prijavi, kar se je v dosego tega določilo.

Visoka vlada je na to odgovorila:

«Das hohe k. k. Ministerium für Cultus und Unterricht hat in Betreff der Resolution des krainischen Landtages bezüglich der Nichtkenntnis der slovenischen Sprache bei einigen Lehrkräften der beiden Fachschulen in Laibach mit dem Erlasse vom 3. December 1898, Z. 28.691, Folgendes anher eröffnet:

Laut Aeußerung des Directors Subic in der Sitzung des Schulausschusses vom 5. Jänner 1898 bemüht sich der Lehrer Julius Springer redlich, sich die Kenntnis der slovenischen Sprache nach Möglichkeit anzueignen; überdies ist

er nur in den höheren Jahrgängen beschäftigt, deren Schüler der deutschen Sprache meist soweit mächtig sind, daß sich bisher nicht nur kein Anstand und kein Hindernis für den Unterrichtserfolg ergeben hat, sondern daß es für die Schüler sogar von Vortheil ist und sie sich in der deutschen Sprache hiedurch leichter und schneller vervollkommen können. Es liegt daher derzeit kein Anlaß vor, einen Ersatz für diesen Lehrer zu schaffen. Was die Lehrerin Therese Wennig anbelangt, so wird derselben nahegelegener sein, daß sie sich die Kenntniß der slovenischen Sprache so bald als möglich aneigne, widrigenfalls nach Ablauf einer entsprechenden Frist die Kündigung ihres Dienstverhältnisses in Aussicht genommen werden müßte. Hievon beehrt sich die Landesregierung dem löblichen Landesauschusse mit Bezug auf die geschätzte Note vom 1. Juni 1898, Z. 3059, diensthöflich Mittheilung zu machen.»

Iz tega se vidi, da se učitelj Julij Springer pošteno trudi, prisvojiti si slovenski jezik; — kar se pa tiče učiteljice Terezije Wennig, ima pa ona nalog, do gotovega termina si tudi prisvojiti slovenski jezik, če ne, se ji bo pa odpovedalo; — toraj prosim, da se tudi ta marginalna številka odobruje na znanje vzame. Marg. št. 75. govori o rokotovnem pouku.

Poroča se, da je v četrti deželnozborski seji 25. januarija 1898 deželni odbor dobil nalog, delovati na to, da se rokotovni pouk začne primerno urejati na ljudskih šolah. Deželni odbor se je obrnil do ravnatelja c. kr. strokovnih šol Ivana Šubica in do okrajnega šolskega nadzornika prof. Franca Levca s prošnjo, da o tej reči izjavita svoje mnenje. Tej prošnji se je doslej odzval prof. Levec. Toliko pove letno poročilo. Med tem časom pa se je tudi že odzval ravnatelj Šubic temu pozivu, in sicer nastopno: «Z ozirom na tamošnje naročilo z dne 14. maja 1898, št. 1216, si usojam glede rokotovnega pouka na ljudskih šolah v nastopnem izražati svoje mnenje:

Za pouk v deških ročnih delih je na Kranjskem mnogo zanimanja in mnogo hvaležnega polja. Mnogo učiteljev je usposobljenih za ta pouk in visoki deželni zbor je v družbi s kranjsko hranilnico v teku zadnjih let izdal lepe novce za to velevažno panogo narodne vzgoje. Žal, da je ta pouk sedaj brez vsake sistematične uredbe.

Poljuben učitelj se oglasi za obisk rokotovnega tečaja na Dunaju ali v Gradcu in dobi za to nekaj podpore. Nihče ne gleda, je li mož za to sposoben in je li njegova šola primeren kraj za oživotvorjenje rokotovnega pouka. Ko je učitelj kurz absolviral, dobi podporo za nakup orodja in potem začne poučevati. Nihče pa ne ve, kako orodje je nakupil, kako poučuje in kake izdelke proizvaja. Čez par let se je učitelj naveličal, ker ni dobil potrebne materialne in moralne spodbude, ali pa je morebiti celo premeščen v drug kraj. Orodje se kmalu pogubi in konečno je vsa stvar pozabljena. Vsi naporji in troški so brezkoristno zavrženi. Da se odpravijo ti nedostatki, bi bilo treba najprej osnovati nekako osrednje nadzorstvo, ki bi stavilo glede obiska rokotovnih kurzov primerne predloge in skrbelo za to, da bi se v prvi vrsti jemali v poštev učitelji iz takih krajev, kjer je rokotovni pouk večje važnosti. Imelo bi ves ta pouk v evidenci, sve-

tovalo učiteljem pri nakupu orodja in njega konseviranju, dajalo učiteljem primernih modelov, uvajalo pravo metodo in gledalo, da ostane pouk v pravih mejah; skrbelo bi za redno poučevanje in pazilo, da bi uspeh ne bil zavisen od slučajnih razmer in dobre volje dotičnega učitelja. Tako nadzorstvo bi se pač najbolje dalo izvrševati po tukajšnji c. kr. obrtni strokovni šoli, ki ima v tak namen na razpolaganje potrebni osebni in drugi material. Na drugi strani bi se morala tudi učiteljem, ki poučujejo v deških ročnih delih, zagotoviti stalna letna nagrada, in prenehati bi moral sedanji sistem, po katerem mora učitelj ulagati leto za letom posebne prošnje, da si izposluje nekoliko nagrade. Podpisani tudi ne morem zamolčati, da se mi zdi popolnoma nepotrebno, pošiljati učitelje v rokotovni tečaj na Dunaj ali v Gradec, kajti tak tečaj bi se lahko z veliko manjšimi troški aktiviral v Ljubljani na c. kr. obrtnih strokovnih šolah. V dokaz, kako draga je sedanja uredba tega pouka, naj služi dejstvo, da je na rokotovnem kurzu v Gradcu poučeval tukajšnji strokovni učitelj E. Cigoj; učenci in učitelj so se toraj peljali daleč iz domovine, mesto da bi bili ostali v Ljubljani ter prihranili deželi in sebi lepih novcev.»

Tukaj mi je še omeniti poročilo c. kr. šolskega nadzornika gospoda prof. Levca, katero v večini soglašala s tem poročilom, posebno pa poudarja, da je glavni namen šolskih delarn, vcepiti dečkom, ki so prej brez nadzorstva postopali po mestu, veselje do dela. Ta namen je v Ljubljani popolno dosežen; pri tem se je pa tudi opazilo, da so se učni uspehi teh učencev pri šolskem pouku sploh izboljšali; le škoda, da so vse naše šolske delarne v Ljubljani premajhne.

Na podlagi teh podatkov usojam si v imenu odseka za letno poročilo nastopno predlagati:

«Visoki deželni zbor skleni:

- 1.) Deški rokotovni pouk naj se označi kot važen del ljudskošolskega pouka.
- 2.) Osnuje naj se zanj posebno nadzorstvo, ki bi poslovalo po teh izraženih principih.
- 3.) Za rokotovni pouk naj se določijo posebne stalne nagrade.
- 4.) Deluje naj se na to, da se osnuje rokotovni tečaj za ljudske učitelje, in sicer na tukajšnjih c. kr. obrtnih strokovnih šolah.»

Deželni glavar:

Gospod poslanec Kalan ima besedo.

Poslanec Kalan:

Visoka zbornica! Sicer ni danes prilika, da bi morebiti obširneje govoril o obrtnem pouku in pogojih, kako naj bi se gojil ta pouk, vendar se mi pa zdi, da bi vprašanje, ki je sedaj na dnevnem redu, zaslužilo nekoliko večje pozornosti, kakor jo danes najdete v tej zbornici. (Pritrjevanje na levi. — Zustimmung links.)

Znano je gospodom, da obrt v naši deželi ni na oni stopinji, kakor bi si jo želeli z ozirom na splošno kulturo in potrebe obrtnega stanu. Vzroki so mnogoteri in ni prilika, da bi jih tukaj vseh posebej omenjal. Poglavitni vzrok je konkurenca velikih podjetij, ki v tem oziru manjše obrtnike k tlom pritiska in jim ne da duška, da bi se mogli razvijati. Nadalje je velika ovira tudi primitivnost, ki se v mnogem oziru kaže pri mali obrtniki in katero je pripisati preveliki konservativnosti, v drugem oziru pa tudi to, ker obrtni stan, vsaj v prejšnjem času, od drugod ni dobil tiste pozornosti, ki jo po važnosti svojega stanu v socialnem življenju vsekako zasluži. In v tem oziru moram pohvalno omeniti, da se je v zadnjih letih zlasti od strani vlade vsaj nekaj storilo, da so se razmere na boljše obrnile. Tudi v naši deželi se je od te strani precejšnja pozornost začela obračati na potrebe obrtnega stanu. To nam pričajo razne podpore, ktere dajeta deželni zbor in tudi vlada v ta namen, da se zastopniki obrtnega stanu zamorejo udeleževati posameznih učnih kurzov in razstav in to posebno na Dunaju. Pa tudi v Ljubljani se je pred kratkim priredil bil učni kurz za črevljarijo, ki se je, vsaj kolikor sem jaz poučen, lepo obnesel. Vendar se mi pa zdi — in zato sem se oglasil pri točki 72., kjer se govori o nagradah onim mojstrom, ki se hočejo udeležiti učnih tečajev na Dunaju — da bi bilo morda dobro, to stvar še na nek drug način pospeševati. Posameznikom je namreč večinoma nemogoče tako daleč potovati, tudi s samo podporo ne morejo izhajati in zato je skorej samo premožnejšim obrtnikom mogoče udeleževati se takih kurzov, o katerih bi pa bilo želeli, da bi bili pristopni tudi širšim krogom, in zato se je v nekaterih deželah sprožila misel, kaj, ako bi se male obrtne razstave, ki bi trajale kake štiri tedne, priredile doma? Morda bi bilo kaj takega v bližnjem času mogoče tudi v Ljubljani? In ako bosta deželni odbor in vlada skupno na to delovala, zdi se mi ta misel izpeljiva in sicer zato, ker trgovinsko ministerstvo take poskuse povsodi jako toplo podpira in vsakemu takemu poskusu dejansko gre na roko. Zato bi se sojal predlagati nastopno resolucijo:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da v podporo malemu obrtu priredi po dogovoru z deželno vlado prej ko mogoče vsaj štiri tedne trajajočo obrtno razstavo v Ljubljani.

V ta namen naj pošlje potom deželne vlade trgovskemu ministerstvu prošnjo, da se po njegovem naročilu udeleži c. kr. tehnološki obrtni muzej te razstave, ki naj napravi ob tej priliki strokovni kurz za mizarje, poskrbi naj, da se troški za to pokrijejo, da se najde v ta namen primerne prostore, nastavi naj strokovnjaka za čas razstave, ki bo tolmačil razstavljenе predmete. Vsaj jedno uro vsaki večer naj bodo stroji v delu; nastavi naj se izvedenec, ki naj ima vsaj vsako nedeljo predavanje, kako naj se snujejo gospodarske zadruge za male obrtnike.

V ta namen se dovoli potreben kredit».

Dalje bi visoko zbornico prosil še za trenutek potrpljenja v tem pogledu, ker sem poprej navajal kot glavni vzrok, da mala obrt pri nas ne more uspevati,

to, ker je nekako tlačena po velikih podjetjih. Konkurenca z velikimi podjetji pa tlači male obrtnike, ker niso med seboj združeni. Zato je treba vsak poskus pospeševati in podpirati, ki meri na to, da bi se obrtniki tesnejše med seboj združevali. Združevali pa naj bi se najprej v pouku, ker to bi bila podlaga, da bi zveza trdna ostala. Ako bi vsi gledali na to, da bodo temeljito izučeni, izprevideli bi svoj skupni interes in prišli do prepričanja, da, ako hočejo zagovarjati in krepko zastopati ta interes, je to le mogoče, če ne vlečejo več tako samotež, kakor dosedaj, ampak postopajo skupno. Glede tega imamo neko zakonito sredstvo, katero bi se prav dobro obneslo, ako se ga poslužimo v naši deželi. Kakor znano, imamo že od leta 1869. sem državni zakon, ki govori o obrtnih sodiščih, toda ta zakon je bil do najnovejšega časa samo fakultativen in kakor se je pred malo časa tukaj v zbornici omenjalo, da je neizvedljiv bil zakon o mirovnihi sodiščih, ker je samo fakultativen, tako je bil dosedaj nepraktičen in malo rabljiv zakon glede obrtnih sodišč. V najnovejšem času pa se je sklenil v državnem zboru zakon, ki ni več fakultativen, ampak dotične stranke veže in zato vsi oni pomislili, ki so se glede mirovnihi sodišč navajali v visoki zbornici, tukaj niso merodajni, ker imamo natančna zakonita določila, s katerimi bi se pri takih obrtnih sodiščih enako kakor pri mirovnihi sodiščih urejevale različne razmere med obrtniki in sicer razmere glede plače, glede službenih razmer, glede kazni gojencev, glede odtrgovanja plač, delavskih knjižic, o stanovanjih itd. Vse te stvari naj bi spadale v delokrog obrtnih sodišč. Razlog, ki me je napotil, da sem stavil predlog, s katerim se vlada naprosi, da stori vse potrebno za upeljavo takih obrtnih sodišč, je posebno ta, ker imamo že od 14. avgusta l. 1896. zakon o rudarskih sodiščih tudi pri nas v veljavi. Kakor sem poučen, ta zakon jako dobro deluje in sličen zakon bi gotovo jako dobro deloval tudi pri drugih strokah. Ker zakon o obrtnih sodiščih ni samo fakultativen, zato mislim, da bi bilo popolnoma prav, ako se za ustanovitev obrtnih sodišč kaj stori, kajti ta sodišča bi bila vsekako dobra podlaga za združevanje in organizacijo obrtnikov, da čutijo, da so svoji gospodje in da niso za najmanjšo priliko podrejeni drugim oblastvom, pri kterih so velikokrat osobne stvari krive, da se njih zadeve ne rešijo ugodno. Zato bi predlagal nastopno resolucijo:

«Visoki deželni zbor skleni:

Visoka vlada se pozivlja, da čim preje vse potrebno ukrene, da se ustanove v naši kronovini potrebna obrtna sodišča v smislu zakona z dne 27. novembra 1896 (drž. zak. št. 218)».

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo prvo resolucijo gospoda poslanca Kalana glede obrtne razstave, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wirb unterstützt.)

Resolucija je zadosti podprta in je torej v razpravi.

Prosim še gospode, ki podpirajo drugo resolucijo gospoda poslanca Kalana glede obrtnih sodišč, da izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wirb unterstützt.)

Tudi ta resolucija je dovolj podprta in je torej tudi v razpravi.

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Gospoda moja! Stvar, katero je častiti gospod poslanec Kalan sprožil s svojo resolucijo, ni nova, temveč je prireditev obrtne razstave z motorji za malo obrt in izdelki te male obrti že skoro dogovorjena med mestno občino ljubljansko in c. kr. tehnologiškimi obrtnimi muzejem na Dunaju. (Poslanec Lenarčič: — Abgeordneter Lenarčič: Dobro!) Mestna občina je že lansko leto in tudi letos svoto 2000 gl. v svoj proračun postavila in se je finančni odsek občinskega sveta izrekel pripravljene, če treba, tudi večjo svoto v ta namen dovoliti. Pogajanja so se začela tedaj tudi s c. kr. trgovskim ministerstvom in ono je s priznanja vredno naklonjenostjo se izreklo, da hoče z izdatno svoto podpirati tudi od svoje strani prireditev take razstave v Ljubljani. Dvakrat sta bila že odposlanca c. kr. tehnologiškega obrtnega muzeja na Dunaju v Ljubljani, da se z menoj in z drugimi faktorji dogovorita glede prireditve take razstave. Tehnologiški obrtni muzej ima po razstavah, ki jih je prirejal po drugih mestih, izkušnjo, da se samo razstave motorjev za malo obrt in izdelek te male obrti nikjer ne rentujejo. Zato je bilo že lansko leto mestni občini priporočeno dogovoriti se s c. kr. kmetijsko družbo kranjsko in morebiti tudi s trgovinsko in obrtno zbornico, da se razstava nekoliko raztegne in da se z razstavo motorjev za malo obrt in izdelkov male obrti združi tudi kmetijska razstava, ribarska, gozdarska in končno tudi obrtna razstava, ki bi tako ali tako morala biti prirejena z razstavo motorjev vred. Obrnil sem se takoj na to do obeh teh faktorjev, toda žal, takoj prvi teh faktorjev, ki bi bil najbolj poklican sodelovati pri prireditvi razstave, to je kmetijska družba — dasiravno je svoje dni že sama snovala razstavo — odrekla je svoje sodelovanje. Od drugega faktorja, od trgovinske in obrtne zbornice namreč, do sedaj še ni odgovora. Veseli me pa, da se je danes sprožila ta misel tudi v deželni zboru, kajti ako kdo, gotovo je tudi deželni zbor poklican podpirati prireditev take razstave s primernim doneskom. Nisem še vsega upanja izgubil, da se razstava končno vendar še priredi, kajti zlasti, ako se deželni zbor izreče za primeren prispevek, četudi bi se razstava ne imela vršiti takoj letos, je pričakovati, da bi c. kr. trgovsko ministerstvo svoj prispevek podaljšalo, in potem je upati, da se bodeta tudi kmetijska družba in trgovinska in obrtna zbornica dali pregovoriti ter se izrekli, da sta pripravljena tudi od svoje strani v tem oziru sodelovati. Zato z veseljem pozdravljam predlog gospoda tovariša Kalana, vendar pa prosim, da bi se ne sprejel tako, kakor je bil stavljen. Stvar je, kakor je gospod predlagatelj iz tega, kar sem povedal, razvideti mogel, veliko dalje dozorela, kakor on misli, in zato jaz stavljam spremenjevalen, oziroma dodaten predlog, da se izroči resolucija gospoda poslanca kanonika Kalana najprej še finančnemu odseku v posvetovanje. Ta jo

bo potem primerno izpremenil in bo tudi že svoto določiti zamogel, ki naj bi se dovolila v podporo take obrtne, ali če hočete splošne deželne razstave v manjšem obsegu v Ljubljani.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec ces. svetnik Murnik ima besedo.

Poslanec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Mene je jako razveselilo, da se je gospod poslanec Kalan bavil s to stvarjo, s katero se je dež. zbor že pred več leti jako obširno pečal. Takrat se je po dolgem razpravljanju tudi sklenilo, da bi dežela za to razstavo dala nekako podporo. To, kar je dež. zbor takrat sklenil, je pa bilo tako pičlo, da ni bilo mogoče, da bi se bila do danes našla kaka korporacija, ktera bi bila hotela s tako malo podporo prevzeti nalogo, predstavljati svetu proizvode kranjske dežele, posebno če se oziramo na enake razstave v drugih deželah. Opustiti smo morali tedaj misel na prireditev splošne kranjske deželne razstave. C. kr. tehnologiški obrtni muzej na Dunaju je pa, kakor je omenjal gospod poslanec Hribar, napravil s pomočjo trgovinskega ministerstva v raznih krajih razstave strojev in pri teh razstavah, posebno pri nekterih, ki so se vršile zunaj dežel kraljestva češkega, se je pokazalo, da take razstave ne privabijo preveč tistih ljudi, ki bi se imeli čemu priučiti na tistih strojih, z eno besedo, stroji se ne prodajo, obiskovalcev je malo in torej se ne doseže to, kar se hoče doseči s precejšnjimi troški mest, dežele, države in drugih faktorjev, in trud, kterege imajo nekteri ljudje, ni plačan. Dogovorjeno je bilo popolnoma vse, da bi se napravila taka razstava tukaj leta 1898., ko se je otvorila elektrarna za mesto ljubljansko. Mesto bi bilo dalo tudi električno moč za stroje, a kaki so bili vzroki, da ni prišlo do izvršitve, to mi ni znano in gospod župan jih bo najbrž natanko vedel. Deloma je bil temu vzrok tudi to, da državni zbor ne deluje. Kar je povedal gospod poslanec Hribar, popolnoma preidem. Odposlancu tehnologiškega obrtnega muzeja, ki je bil zadnjič pri meni, sem odločno odgovoril, da letos ne najdete nobenega, ki bi hotel napraviti kako razstavo, kakoršno bi se sploh moralo napraviti, kajti razstave, in naj bodo še tako male in naj so samo za obrt ali malo obrt, se ne stresejo kar tako v par mesecih iz rokava, ampak to morajo ljudje prej vedeti, da se pripravijo in tako je tudi smatrati sklep kmetijske družbe, da se ne more udeležiti samo zato, ker nima potrebnih sredstev, da bi se poplačali dotični troški. Pozdravljam pa vendarle zopetni poskus, ki je prišel iz druge strani, ker je nazadnje vendarle mogoče, da se za to odločimo, da se v resnici napravi kranjska deželna razstava. Na tej bi pa bili razstavljeni tudi stroji ne le iz naše, ampak tudi iz drugih dežel, in v tem oziru bi bila razstava internacionalna. Preverjen sem, da bi taka razstava jako mnogo koristila naši deželi, ker bi se s tem marsikdo privabil ter si tukaj

lahko najbolje pogledal, kaj se na Kranjskem izdeluje. Na svetovnih razstavah se ne morejo vsi izdelki razstaviti, kakor na deželnih in za vse izdelke tudi svetovne razstave ne morejo namenjene biti. Zato pa toplo podpiram nasvet gospoda poslanca Kalana, oziroma dodatek gospoda poslanca Hribarja, in bi le želel, da bi finančni odsek z lepim predlogom prišel do dež. zbora, akoravno po mojem prepričanju razstava letos še ne bo mogoča in tudi prihodnje leto ne, ker bo takrat svetovna pariška razstava. Naša razstava bi mogla potem še le biti leta 1901.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec dr. Schaffer ima besedo.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Nachdem betreffs der ersten der beiden Resolutionen, welche von dem Abgeordneten für die Saibacher Landgemeinden gestellt wurden, bereits die Zuweisung an den Finanzausschuss beschlossen wurde, nehme ich nicht Anlaß, in diese Sache meritorisch einzugehen, weil im Ausschusse und im Hause genügend Gelegenheit sein wird, die Sache einer ihrer Wichtigkeit entsprechenden Erörterung zu unterziehen.

Die zweite Resolution betrifft die Errichtung von Gewerbegerichten. Ich bin geneigt, auch dieser Resolution hinlängliche Wichtigkeit zuzuerkennen; gerade aber deshalb, weil ich sie für so wichtig erachte, halte ich es für weit gefehlt, sofort im Hause darüber Beschluß zu fassen. Diese Resolution verdient meines Erachtens mindestens in demselben, wenn nicht in noch höherem Maße der Ausschußberathung unterzogen zu werden, und ich stelle daher den Antrag, daß die zweite Resolution dem Verwaltungsausschusse zur Vorberathung und weiteren Berichterstattung zugewiesen werde.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Kalan ima besedo.

Poslanec Kalan:

Zahvaljujem se gospodom predgovornikom na tem, da so razumeli namen, katerega sem imel pred očmi, ko sem stavil svoji dve resoluciji. Popolnoma se pa v formalnem oziru pridružujem predlogu gospoda poslanca Hribarja, da naj se prva moja resolucija odkáže finančnemu odseku, in pa predlogu gospoda poslanca dr. Schafferja, da se druga resolucija izroči upravnemu odseku zaradi tega, ker je stvar res tako važna, da se s tem, da se resoluciji kratko malo sprejmeta, zadeve še ne bi rešilo. Moj namen je samo bil, da se stvar sproži, bil sem pa prepričan, da se bo visoka zbornica bavila ž njo, tako, da jo bo izročila posameznim odsekom.

Glede tega, kar je navajal gospod poslanec Murnik, je samo po sebi umevno, da nobeden izmed nas ne misli, da bo tako razstavo mogoče prirediti takoj še letos, ali drugo leto, ker priznavam, da se take stvari ne dajo kar tako iz rokava stresti, vsekako

pa je važno, da dotični faktorji prej ko mogoče vzamejo delo v roke, da se vsaj predpriprave kakor hitro mogoče izvrše.

Torej v formalnem oziru se pridružujem predlogoma gospodov poslancev Hribarja in dr. Schafferja.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — gospod poročevalec?

Poročevalec Klein:

V imenu odseka za letno poročilo nimam ničesar omeniti, za svojo osebo pa moram reči, da me veseli, da so se dotične resolucije stavile in jaz jih priporočam visoki zbornici, da jih izroči finančnemu, oziroma upravnemu odseku.

Deželni glavar:

Preidimo torej na glasovanje.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu gospoda poslanca Hribarja, da se resolucija gospoda poslanca Kalana glede obrtne razstave odkáže finančnemu odseku, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim sedaj gospode, ki se strinjajo s predlogom gospoda poslanca dr. Schafferja, da se druga resolucija gospoda poslanca Kalana o vpeljavi obrtnih sodišč izroči pravnemu odseku v predpovetovanje, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Dalje nam je glasovati o nastopnih predlogih gospoda poročevalca:

«Visoki deželni zbor skleni:

1.) Deški rokotvorni pouk naj se označi kot važen del ljudskošolskega pouka.

2.) Osnuje naj se zanj posebno nadzorstvo, ki bi poslovalo po teh izraženih principih.

3.) Za rokotvorni pouk naj se določijo stalne nagrade.

4.) Deluje naj se na to, da se osnuje rokotvorni tečaj za ljudske učitelje, in sicer na tukajšnjih c. kr. obrtnih strokovnih šolah.»

Gospodje, ki pritrjujejo tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlogi so sprejeti.

Končno nam je glasovati še o predlogu, da se marg. št. 61. do 75. vzamejo na znanje.

Gospodje, ki temu pritrjujejo, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Klein:

Pri marg. št. 76. nima odsek nobene opazke. Se predlaga, da se odobruje na znanje vzame.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 77. Obiskovalcem Kunčevega pri krojevalnega učilišča za krojaški obrt je deželni odbor razne podpore dovolil. Kar se tega pri krojevalnega učilišča tiče, se mora pohvalno omeniti Kunčevo marljivost in požrtovalnost, kateri je z velikim lastnim troškom priredil več knjig za krojevanje, tako za moške, kakor tudi za ženske obleke, in s tem pospešil veliko izobrazbo krojaškega obrta, posebno na deželi; sme se reči, da v Avstriji še niso take knjige izšle. Ni dvoma, da je tudi krojaški obrt za našo domovino zelo važen, toraj bi bilo umestno, da bi se na naši c. kr. strokovni šoli vpeljal pri krojevalni tečaj, ter bi v ta namen deželni odbor stopil z gospodom Kuncem v dogovor, za katero plačo bi Kunc hotel prevzeti ta strokovni pouk, potem pa z učno upravo, da bi dovolila taki tečaj na tukajšnji c. kr. strokovni šoli, kar bi na vsak način mnogo koristilo.

Toraj si usojam pri tej marg. št. staviti nastopni predlog:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se nalaga z gospodom Kuncem stopiti v dogovor, ali in pod katerimi pogoji bi bil on pri volji poučevati o pri krojevanju na c. kr. strokovnih šolah ljubljanskih; če se ta dogovor doseže, vprašaj deželni odbor naučno upravo, ali ona dovoli poučevanje o pri krojevanju na c. kr. strokovnih šolah ljubljanskih in prepustiti potrebne prostore za ta pouk. O uspehu pogajanja poročaj deželni odbor v prihodnjem zasedanju.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu odseka za letno poročilo, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Poročevalec Klein:

O ostalih marg. št. 78., 79., 80. in 81. nimam ničesar omeniti in prosim, da se vzamejo na znanje.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu gospoda poročevalca, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

S tem je poročilo o § 8., lit. B, končano.

Na vrsto pride točka:

C: Kmetijska šola na Grmu.**C: Landwirtschaftliche Schule in Stauden.****Poročevalec Schweiger:**

Visoka zbornica! Poročam o kmetijski šoli na Grmu. Marg. št. 82. govori o raznih panogah gospodarstva in v poročilu o sadjarstvu se bere, da se škart-drevesa razdeljujejo brezplačno med občane. Kar je škart, to se po mojem mnenju zavrže, ker ni posebno sposobno za rabo. Ali vodstvo tem srečnim obdarovancem pove, da so ta drevesa škart, ne vem in tudi ne vem, ali obdarovanci ta drevesa sade, ali drugače porabijo, namreč da ž njimi morebiti kurijo (Veselost — Heiterheit), to pa vem, da taka škart-drevesa, če se sade, ne rastejo lepo in tudi ne rode. Če pa taka drevesa res sade in se tudi izve, da so taka drevesa iz kmetijske šole na Grmu, dvomim, ali to pospešuje ugled kmetijske šole na Grmu (Odobranje — Beifall) in zato naj deželni odbor v tem zmislu vodstvo opozori in pouči.

Dalje poroča vodstvo, da so tam zasadili ameriške podlage rupestris monticola. Ali mnogo ali malo, tega ne vem, na to pa naj ob enem deželni odbor opozori vodstvo glede te trte, da naj je malo sadi in drugič pa gleda, da se bo sadila le na takih prostorih, ki so trti v resnici prikladni, zakaj dosedanja skušnja nas je dovolj poučila, da imamo druge vrste trt, ki so veliko boljše, kakor rupestris monticola, katera naj se torej samo tam sadi, kjer nobena druga trta ne uspeva.

Marg. št. 85. nam poroča, da se namakanje travnikov ne bo vršilo. Odsek je vzel to poročilo na znanje, pa obžaluje, da se namakanje ne bo izvrševalo. Vršile so se mnogotrajne dotične razprave in začetkoma so se vsi dotični faktorji izrekli za namakanje, končno pa so vsi tisti faktorji svojo besedo umaknili in so sedaj tega mnenja, da naj se namakanje ne vrši.

Končno bi nekaj opomnil le še pri zadnji marg. številki, katera nam pove, da se z zidavo govejega hleva ne bo tako ravnalo, kakor je določila enketa, ampak da se bo šlo preko sklepa enkete na dnevni red. V tem oziru bi gospoda referenta v deželnem odboru prosil za pojasnilo.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Ker me je gospod poročevalec odseka za letno poročilo pozval, odgovorim mu glede hleva na Grmu sledeče. Kakor znano, je enketa priporočala, da se napravi hlev iz spodnjih hramov, kjer se je dosedaj koreninstvo hranilo. Ko je enketa bila na mestu, je soglasno priznala, da se dotični hram da dobro adaptirati za ta hlev, vsaj je bil svoj čas služil za državne žrebce, ki so bili veliko let tam nastanjeni. Vodstvo se je temu protivilo, vzlic temu pa je deželni odbor naročil deželnemu stavbnemu uradu, da napravi

dotične načrte, ki so lansko leto bili razpoloženi in za katerih izvršbo je tudi visoka zbornica dovolila dotično stavbno svoto. Toda ravnatelj — in poznati se ga mora — je toliko časa vrtal (Veselost — *Seiterfeit*), da je deželni odbor sklenil dati stavbnemu uradu nalog, da se izjavi, ali je res, kar hoče vodstvo tako navdušeno in prepričevalno dokazati, da bi bili spodnji prostori vlažni in da bi potem manjkalo drugih prostorov za koreninstvo in ker poznam značaj gospoda vodje, sem vedel, da bo, ako se prvotni projekt izpelje, prišel s predlogom, da naj se hram za koreninstvo razširi in da visoka zbornica ne bo do konca prišla s tistimi predlogi za prezidave na Grmu. Odredil se je potem inženir Klinar, da vrši preiskavo in ta je vsem tem razlogom vodstva pritrnil, da so utemeljeni (Poslanec Lenarčič: — *Abgeordneter Lenarčič: «Seveda!»*), in visoki zbor bo sam priznal, kako je potem referentu, ako tehnik stopi na stran vodstva in prepričevalno govori, da bi bilo res dobro, ako bi se zgornji prostori, kolarnica, šupa, adaptirali za hlev. Deželni odbor se je s tem nazadnje spoprijaznil in je dal stavbnemu uradu nalog, napraviti načrt, da bi potem, če bi potrebščina ostala v okviru dovoljenem od visokega zbora, temu predlagal eventualno, da se za zgradbo hleva izbere ta prostor, ki bi bil, to se mora priznavati, veliko bolj suh in priročen. Ker je potrebščina tista ostala izvzemši 300 gld., ki so potrebni za adaptiranje kravjega hleva, da bo služil kot prostor za vozove — *Wagenremise* — in za shranjenje kmetijskega orodja, plugov i. t. d., je deželni odbor, upoštevaje, da je, kakor sem se sam prepričal, zid nekdanjega žrebčnega hleva tako razpokan, da je po mnenju inženirja Klinarja res absolutno potrebno nov zid tam napraviti, finančnemu odseku izročil načrt, po katerem bi se kolarnica adaptirala za hlev. Jaz upam, da bodo gospodje v finančnem odseku temu pritrtili, kajti po mnenju načelnikstva stavbnega urada se mora smatrati, da je to umestno in upam, da bo dotičnemu predlogu finančnega odseka tudi visoka zbornica pritrnila. To glede te stvari.

Odgovoriti mi je gospodu poročevalcu še glede škart-drevesc. Tukaj bi se utegnilo misliti, da sem jaz kot referent, ki sem predlagal, da se pritrdi vodstvu, da se ta drevesca razdele, kot strokovnjak nekoliko grešil. Toda jaz sem pismenim potom vprašal vodstvo, kaka drevesca so to, in vodja je rekel, da to niso pohabljeni drevesca, ampak da so se izkopala, pa zaradi pomanjkanja odjemalcev se niso prodala in zato so se razdelila, kar bo, kakor on pravi, še zaupanje ljudstva v šolo utrdilo. Torej kolikor sem jaz informiran, to niso slaba drevesca, ampak vodstvo pravi, da garantira, da so dobra, zanaprej pa se bom, kadar bo zopet prišel enak predlog, strogo dal prepričati, ali so drevesca res za sajenje dobra, kajti če so škart, naj se denejo na ogenj. (Poslanec Ažman: — *Abgeordneter Ažman: Dobro! Dobro!*)

Sedaj moram še nekaj omeniti glede montikole. Enketa, ki je bila na mestu, je soglasno priporočala gojenje montikol. Večinoma so prej imeli riparijo, montikole pa le malo. Ta pa je sploh pred par leti zaslovela kot rešiteljica za vse apnene zemlje. Sicer

pa je vodstvo samo poročalo, da se montikola jako nepovoljno razvija in jaz sam si bom takoj po končanem zasedanju stvar ogledal. Obravnavalo se bo torej še nadalje, ali naj se montikola še naprej goji ali ne.

Glede namakanja travnikov moram pa sam izreči, da tudi jaz, ki sem večkrat posredoval pri ministerstvu, da se dotični kredit podaljša, obžalujem to stvar, da se je kdaj sprožila. Gospodje vedo celo prazgodovinsko historijo tega namakanja. Šest ali osem let se je vodstvo z veliko vnemo ogrevalo za to podvzetje, ki ima dejansko velik pomen, da se namreč ustanovi vzorna naprava za namakanje travnikov, kajti mnogo je takih krajev, ki bi se lahko posluževali dobrih voda za namakanje travnikov, s čemer bi se zboljšal njihov prinos. Toda stvar se je zavlekla in ko je deželni odbor prisilil vodstvo, da prosi za vodopravno obravnavo, ki se je vršila v navzočnosti inženirja Klinarja in tudi mene in ko je potem prišlo do razsodbe zaradi nekkih odškodnin, je vodstvo stavilo nujni predlog, da se vsa stvar opusti. (Poslanec pl. Lenkh: — *Abgeordneter v. Lenkh: Nach der Commission!*) Deželni odbor je dvakrat ali trikrat pozval vodstvo, da se potruži k politični upravi, da izda razsodbo, ker od dneva obravnave do razsodila je enajst mesecev preteklo in ko je potem razsodba bila izdana, je vodstvo prišlo s prošnjo, da naj se ta misel opusti in da vidi vodstvo drugo sredstvo, popraviti travnike, namreč umetna gnojila, in jaz odkritosrčno rečem, kdor pozna tiste travnike, bo pritrnil, da niso popolnoma sposobni za vzorec namakanja travnikov. (Poslanec pl. Lenkh: — *Abgeordneter v. Lenkh: Späte Erkenntnis!*) Ja, *späte Erkenntnis*, aber die Sache war eben schon im Gange, als ich in den Landesausschuss kam. Jaz torej obžalujem, da je do tega prišlo, gospodom je pa prepuščeno, ponoviti svoj nalog glede namakanja travnikov in deželni odbor ga bo potem rešpektiral in vodstvo prisilil, da se naprava izvrši.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — *Niemand meldet sich.*)

Ker ne, — gospod poročevalec?

Poročevalec Schweiger:

Pojasnila na svoji strani na znanje jemljem, samo ena stvar se mi čudna zdi in sicer če se pravi, da so drevesa dobra in da se dobra imenujejo «škart»-drevesa. (Poslanec Hribar: — *Abgeordneter Hribar: «To je res čudno!»*) Sicer pa prosim visoko zbornico, da vse to poročilo odobruj in na znanje vzemi.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — *Niemand meldet sich.*)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu odseka za letno poročilo, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

S tem je končan dnevni red današnje seje.

Sedaj pride še na vrsto volitev odseka devetih članov za presojo komasacijskega zakona.

Prosim gospode poslance, da oddajo listke.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Prosim gospoda poslanca Lenarčiča in grofa Barbo, da izvolita prevzeti skrutinij.

(Po kratkem odmoru. — Nach einer kurzen Pause.)

Gospod poslanec Lenarčič ima besedo, da naznani izid volitve.

Poslanec Lenarčič:

Za volitev komasacijskega odseka devetih članov je bilo oddanih 32 listov in so soglasno izvoljeni gospodje

poslanci: Lenarčič, dr. Tavčar, Višnikar, grof Barbo, pl. Lenkh, baron Liechtenberg, Jelovšek, Kajdiž in Povše.

Deželni glavar:

Prosim, da bi se ta odsek takoj konstituiral.

(Po odmoru. — Nach einer Pause.)

Odsek se je konstituiral in je izvoljen načelnikom gospod poslanec Povše in načelnikovim namestnikom gospod poslanec baron Liechtenberg.

Prihodnja seja bo v petek dne 21. t. m. ob 10. uri dopoldne in sicer z nastopnim dnevnim redom.

(Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Finančni odsek zboruje v četrtek 20. t. m. ob polu 4. uri popoldne; upravni odsek ima sejo danes popoldne ob polu 4. uri in odsek za letno poročilo ob 4. uri popoldne, in sicer tukaj na strelišču.

Sklepam sejo.

Konec seje ob 1. uri 50 minut popoldne. — Schluss der Sitzung um 1 Uhr 50 Minuten Nachmittag.